

DUNGENSE HISTORIËN

Onafhankelijk Tijdschrift voor de Geschiedenis van Den Dungen

3^e jaargang, september 2009

Dit is nummer 8.

Redactie: L. van Minderhout, R. van Nuland en E. Verzandvoort;
redactieadres: Groot Grinsel 25, Den Dungen, telefoon 073 5942088
of leovanminderhout@hetnet.nl

Inhoud

Enkele kaarten van landmeter Hendrik Verhees nader bekeken	58
Dorpsrekeningen (8) Financieel overzicht	70
De hervormde gemeente van Den Dungen, (7)	
Ds. Van Grimbergen en Ds. Van der Haak	78
Dungense import, (3) Michiel Willems de timmerman	80
De erfdeling van de kinderen van Jan Rutgers van Griensvenne in 1436	81
Bronnen en noten	90

Enkele kaarten van landmeter Hendrik Verhees nader bekeken

Over het algemeen zijn landkaarten van voor 1800, vergeleken met die van het kadaster, schetsmatig en onnauwkeurig; ze zijn wel leuk om te zien, maar je kunt er niet op vertrouwen.

Zouden kaarten van Hendrik Verhees (1744-1813) soms exakter zijn? In het geval dat dit wel zo is kan de vergelijking tussen zijn tekeningen en de plans van het kadaster informatie geven over veranderingen in het landschap in het begin van de 19^e eeuw.

De volgende kaarten werden gebruikt bij dit artikel:

V1 De *Caart figuratief van de rivier de Aa van s Bosch tot den watermolen van Kielsdonk onder Dinther, met de geprojecteerden doorsneijdingen tot het bevaarbaar maken van de voors. rivier de Aa*. Nat. Arch. in Den Haag, inv. nr. 805 in de collectie Hingman. De inven-

taris daarvan dateert de kaart als 19^e eeuw. Beschikbaar als zwart-wit foto.

V2 Idem in BHIC, toegang 343, inv. nr. 165. En bijbehorend profiel, inv. nr. 332. P. Gerlach vermeldt dat een origineel uit 1803 bij het Provinciaal Genootschap is¹; nu Brabantcollectie UvT.

V3 Een kaart van de verdeling van de bodem van Elde, 1803. BHIC, toegang 343, inv. nr. 1714.

K De kaarten van het eerste kadaster van 1832.

Vergelijking tussen de kaarten van Hendrik Verhees (V1-3) en het kadaster van 1832 (K) hebben we uitgevoerd op de volgende onderdelen.

De loop van de Aa tussen de stadsgracht bij de kleine hekel (links) en de grens tussen Den Bosch en Rosmalen (steegt en scheidt de stad s Bosch). Hier en daar staan perceelscheidingen getekend. Die onder nr 80 is de grens tussen sectie D van Den Bosch en A van Den Dungen. Linksonder staan de Boschpad en daaronder de Dungense vaartgraaf.

De getallen t/m 86 zijn de stations der gedaane waterpassingh.

De getallen ÷ 10.0.6 zijn de reductie van voeten duijmen en leijnen reijnlands die den oever van de rivier boven en onder de horizontale lienie is geleegeen.

V2

De loop van de Aa

Het tracé met de nrs 79-86 op V1 en V2 is gelijk aan die op K (sektie D).

In het deel van de Aa met de nrs 70-78 zijn bochten afgesneden en is de loop rechtgetrokken, dus wel bevaarbaar gemaakt tussen 1803 en 1832, maar niet volgens de gele lijn op de kaart van Verhees.

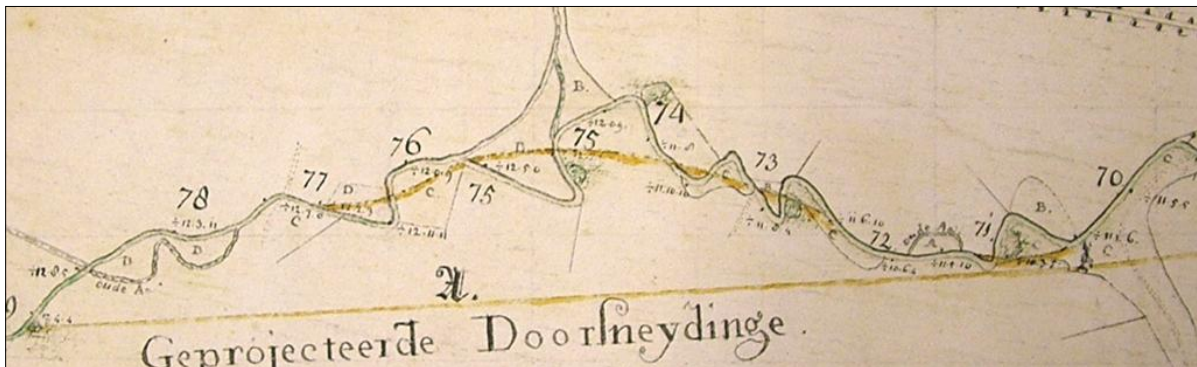
Waar bochten hebben gelegen is op K nog te zien bij de kadastrale percelen:

A37, bij nr 78 op het kaartfragment hieronder;

A63-64-65, bij nr 76;

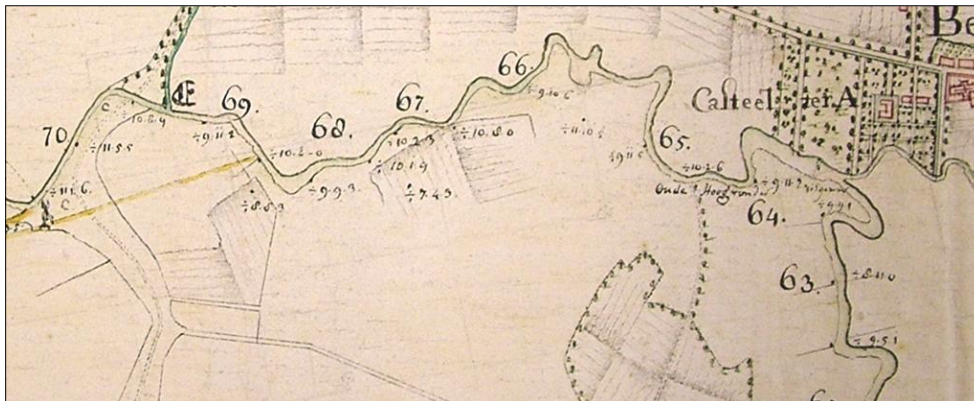
A81-87-88, bij nr 75; op K hebben die stukken van de oever nr A49, van de gemeente Den Dungen;

A91-92, bij nr 71.

De loop van de Aa tussen de grens Den Bosch-Rosmalen (links) en de weg op de Poeldonk (rechts). In het midden de uitwatering van de Wetering; een stukje daarboven ligt de Engelandse brug. De dikke lijn onderin de figuur geeft een geprojecteerde doorsneydinge aan (die niet uitgevoerd werd). V2.

Het deel met de nrs. 56-69 is gelijk aan K (sektie A).

V2

De oude Aa

Bochten van eerdere afsnijdingen noemt Verhees *oude Aa*, op dezelfde manier als de bochten die later door de aanleg van het kanaal werden afgesneden in de 19^e en 20^e eeuw *auw Oo* heten.²

Er zijn er 2 bij nr 78.

Bij nr 72 noemt Verhees 't stukje land aan de andere kant van de Aa *gemeijnte van Den Dungen* (aangegeven met letter A).

Het steegje links is het al genoemde grensweggetje tussen Den Bosch en Rosmalen. De perceeltjes gemeente van Rosmalen zijn aangegeven met de letter D. VI.

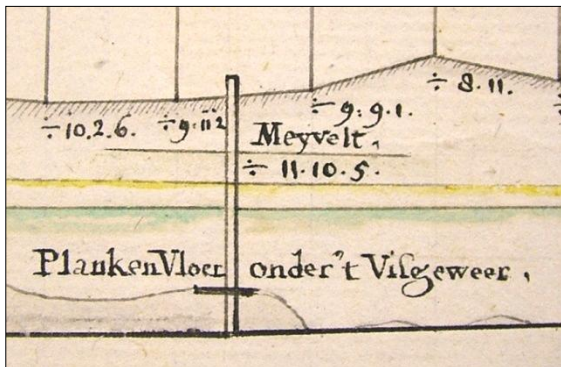

Geheel rechts tekende Verhees een plas of wiertje. Hier eindigde de Schelestraat vanuit het zuiden en daar was tot in de 20^e eeuw een plasje met een sluisje, ook nadat de Aa geabnormaliseerd was. V2.

Op K zijn deze afgesneden gemeijntes resp. onder Den Dungen en Berlicum gekomen.

De visgeweren

Visgeweren of viswieren zijn bouwsels in het water van palen en gevlochten tenen om de vis naar fuik of net te leiden. Onder het visgeweer lag een planken vloer.

Verhees tekende het profiel van het visgeweer bij nr. 64 zo (inv.nr. 332).

Er waren er waarschijnlijk 2. De ene was op V1 bij nr 74, juist stroomopwaarts van de uitmonding van de Wetering. Op V2 ontbreekt deze visweer.

De andere visweer was op V1 bij nr 68 (iets ten westen van waar nu de IJzeren brug is). Op V2 staat bij 68 geen visgeweer, wel bij 64 waar de uitmonding van de Run is, en dat lijkt waarschijnlijker. Volgens de profieltekening stond het visgeweer bij nr. 64 in de rivier. Misschien werden visgeweren af en toe verplaatst, maar de landmeter kan er ook met de pet naar gegooid hebben.

Waar de Wetering in de Aa stroomde was een natte plek: wel 2 of 3 wiertjes of plasjes. De dikke lijn midden door de figuur is weer een geprojecteerde rechte trekking. V1 boven. Op V2 (beneden) is de visweer niet ingetekend.

Het perceel aan deze zijde van de Aa waar de visweer was, waar de meting 9.9.3 in staat, kreeg op K nr. A216, dat is ten oosten van de Drieburgtse donk. V1.

V2.

De 11 wielen langs de dijk

Aan de dijk liggen de volgende 11 wielen op de kaarten V1 en V2:

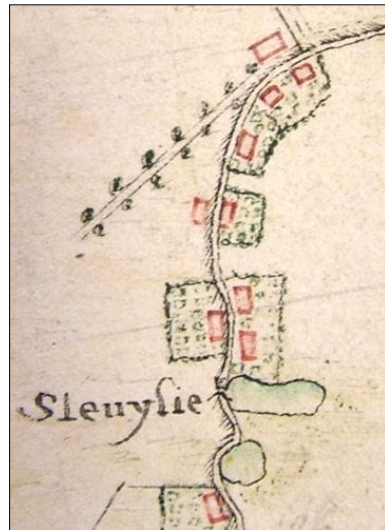
Toon *Pakke* wiel, B141-143;
 het rot wieltje bij Van de Veerdonk, B118 (nu gedempt);
 de grote wiel, maar is klein, B116; de grote wiel is tussen 1803 en 1832 groter gelopen.
 een lange wiel, Klerks' wieltje, Van der Heijdens wiel, B111;
 het wieltje ten zuiden van de weg bij het sluisje op de Poeldonk;
 de wiel aan de Hooidonksedijk, B600 (wiel 1 in het Poeldonknummer³), gedempt;
 het wieltje ten oosten van Hooidonkse dijk 10, op K gelegen in B605 en B605a, gedempt;
 nog een wiel aan die dijk, B607;
 het rot wieltje bij Van Emmerik, B640, gedempt;
 Breugels wieltje, B649;
 Toon van de Steens wiel, B697-698-699.
 Het "12^e wieltje" op V1 naast Poeldonksedijk B102 komt op V2 en K niet voor.

Dit stukje van de Poeldonk is op V1 niet nauwkeurig weergegeven. Het is dan ook niet uit te maken waar het wieltje op V1 precies lag. Waarschijnlijk was dit tussen Poeldonksedijk 20 (beneden het wieltje) en B102 (boven het wieltje). Het weggetje aan de linker kant van de figuur leidt naar de Hoge Poeldonk, maar het zou wat meer naar het noorden moeten afbuigen. Het bovenste huis is Poeldonksedijk 23. Het meest rechtse nr 22.

Het Vossegat, dat ontbreekt bij V1 en V2, kadastraal B610-612-635-636, zal gelopen zijn tussen 1803 en 1832.

Het wieltje bij het andere sluisje schept een probleem. Het zou een van de andere wielen op de Poeldonk van 1832 kunnen zijn (nr 3? in het Poeldonknummer), maar als Verhees nauwkeurig heeft getekend is het geen van.

De onderste wiel aan de dijk was bij Poeldonksedijk 7. Bij de bovenste wiel ligt het Sleuysie voor de uitwatering van de loop uit het Kampse veld. Op V1 heet het Sluijsie. Het rare wieltje van V1 is hier als een huis getekend. V2.

beide. In ieder geval waren er daar op de Poeldonk in 1803 nog niet 2 wielen

Op dit deel van de kaart staat de Poeldonk en het sluisje naast nr. 20. De bovenste wiel is B600 (wiel 1 van de Poeldonk). De wielen 2 en 3 zijn ontstaan ten oosten van het sluisje, althans als de uitwatering daarvan niet verlegd is door die 2 nieuwe wielen. De wiel die aan de zuidzijde van het sluisje en ten zuiden van de weg is getekend komt niet overeen met wiel 2 of 3 van K. Op V1 is dat wieltje heel langgerekt weergegeven, maar het is de vraag hoe nauwkeurig dat overeenkomt met de echte vorm van de wiel.

Midden boven staat een stukje van het voetpad dat van den IJvelaar komt. V2.

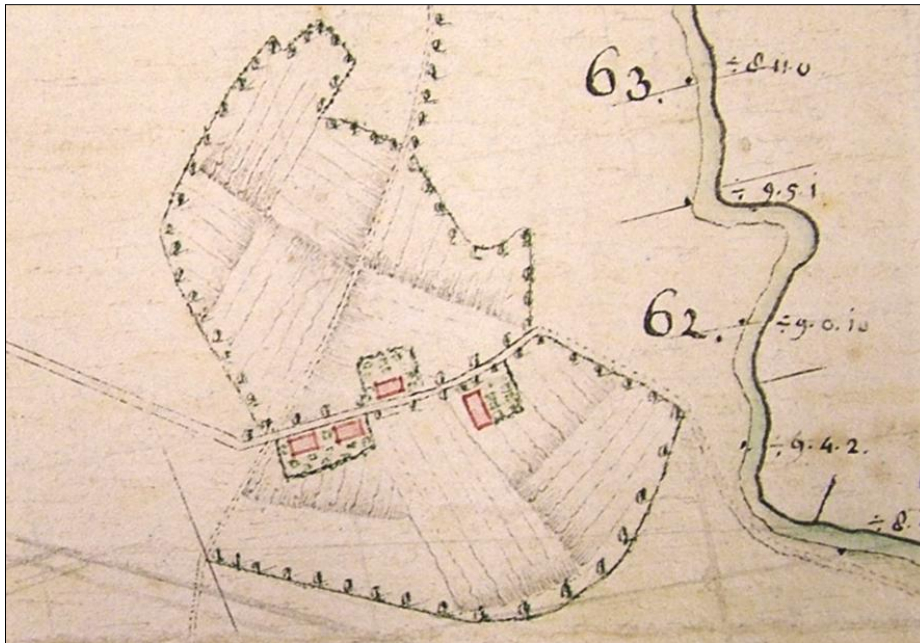
3 wegen naar den IJvelaar

Op V zijn 2 kruisende wegen getekend op den IJvelaar. Op de eerste plaats de IJvelaarse dijk vanuit het westen langs de Aa naar de Hooidonksedijk bij Van Emmerik. En een voetpad dat aan de westkant van den IJvelaar van de

Poeldonksedijk bij het sluisje loopt naar de voormalige *oude hoge vonder* over de Aa. Op K is de eerste duidelijk ingetekend. Van de voetpad ontbreekt ieder spoor, maar dat is begrijpelijk omdat de Zuid-Willemsvaart ondertussen was gegraven. Het pad naar de

oude *hoge vonder* is te volgen langs de percelen A275, 276 .. 279, 283 en 284, maar het pad zelf is niet getekend.

De *hoge vonder* was in 1803 al verder stroomopwaarts verplaatst, en lag in een pad dat bij Spekstraat 1 begon.

De weg links in de figuur is de IJvelaarse dijk, het vervolg daarvan in het oosten van de figuur komt langs de Aa lopend uit op de Hooidonkse dijk. Het voetpad is gestippeld aangegeven links onder. Het pad naar de oude Hoge vonder staat midden-boven.

De strakke lijn links onder is de perceelsgrens tussen de Karthuizerskamp (links ervan) en den IJvelaar. Het perceel links boven is het langstuk (A262-263-264); zou dat werkelijk met bomen omzoomd zijn geweest?

De brede weg op de Poeldonk

Op de Poeldonk staat op beide kaarten V1 en V2 aan weerszijden van de straat een strook *gemeijnte*. Aan de westkant is dat nr. A141, aan de oostkant A195, 198, 210 en 212, die alle van de gemeente Den Dungen waren en die als weiland werden verpacht.

De weg leidde naar de brug over de Aa en naar de kleine molen.

De Poeldonkse straat bij de Aa. Links boven is de kleine molen getekend. De dikke lijn erdoorheen is een geprojecteerde afsnijding (die niet werd uitgevoerd). Het akkerland rechts is de Drieburgtse donk. Daaronder begint de IJvelaarse dijk. V1. De brug over de Aa valt buiten dit kaartfragment.

De weg over het klooster

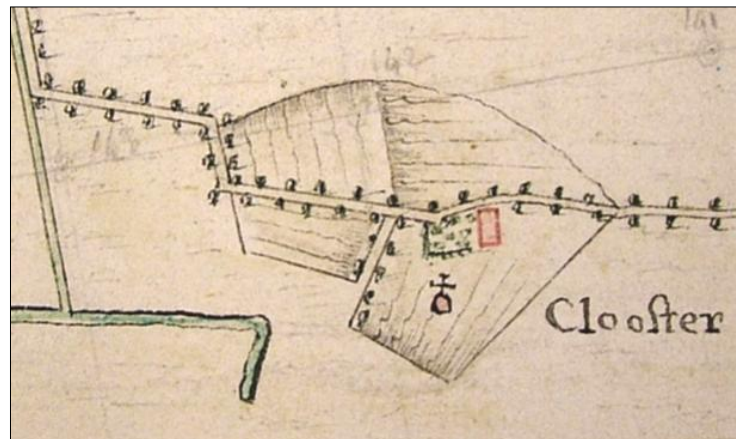
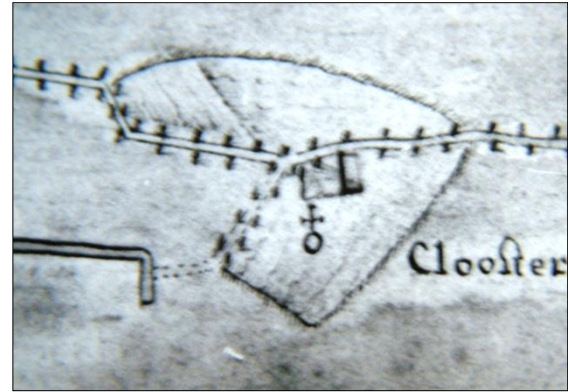
De straat op de Eikendonk wordt op V1 en V2 ongeveer getekend zoals op K. Er zijn echter een paar verschillen.

Op V wordt de westelijke tak om perceel C124 als enige weg naar Den Bosch aangegeven; op K is er ook de oostelijke tak die *den Bosschen pad* heet, terwijl de westelijke met *Kloosterstraat* wordt aangeduid.

De toegang tot de Dungense vaartgraaf staat op V1; dit is de enige afbeelding van het begin van het Dungense veer die bekend is. Dit ontbreekt op K geheel.

Het tekenje voor kapel heeft Verhees ten onrechte getekend; er was in 1803 geen klooster of kapel.

In het midden van de figuur staat de herberg aan de straat op den hogert, het klooster, of de Eikendonk.. De vaartgraaf en de toegang tot het haventje staan middenonder. Het perceel boven de straat is C124. V2

VI.

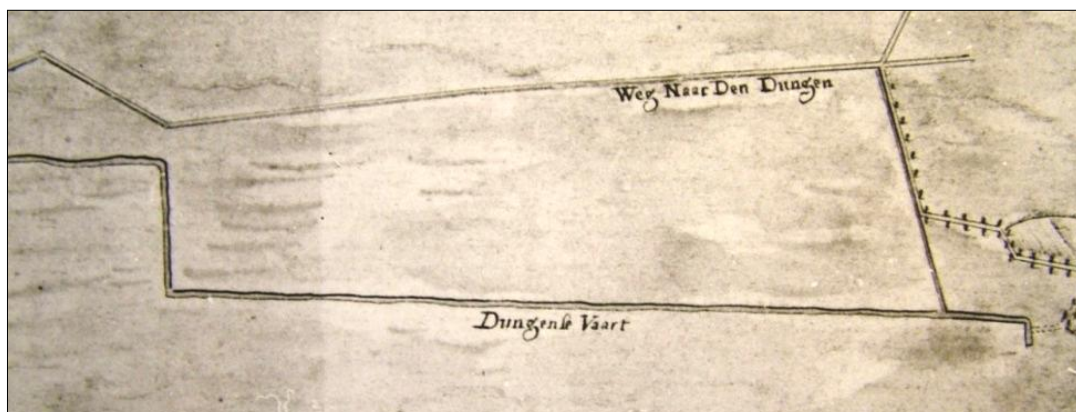
Langs bijna alle wegen staan boompjes getekend; misschien stonden er overal bomen, misschien is het Verhees' manier om een weg aan te duiden. We trekken er geen konklusie uit.

De loop van de Dungense vaartgraaf

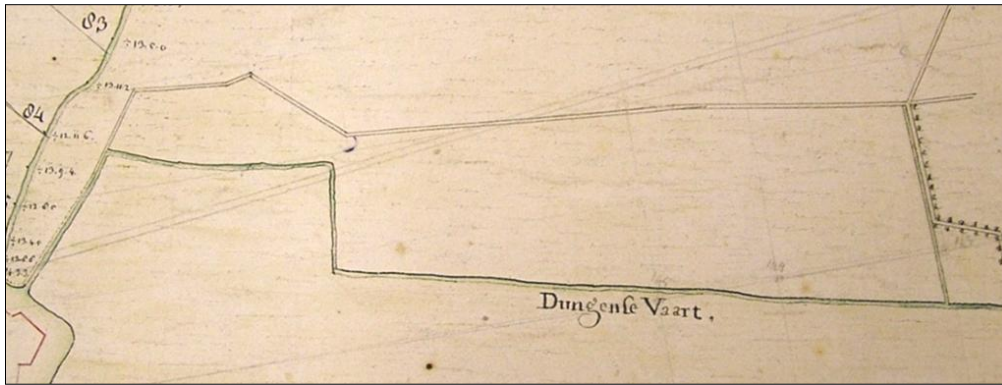
De *Dungense vaart* op V1 en V2 is nogal afwijkend van K getekend. Er is bij de Eikendonk een haventje dat dient voor de inscheping, waarschijnlijk gelegen naast C123, en een opvallend rechte loop met twee haakse bochten.

Op K ziet de graaf er veel bochtiger uit en er is maar 1 haakse bocht, nl. die na de Bazeldonk links in de figuur.

Op beide kaarten eindigt de vaartgraaf in de stadsgracht bij de kleine hekel.

VI. Ook in dit deel van de kaart zijn verschillen tussen V1 en V2 te ontdekken.

Het gebied tussen stadsgracht (links) en Eikendonk (rechts). De vaartgraaf was de waterweg voor het Dungens veer. Ook de weg kwam bij de kleine hekel in Den Bosch uit. Op V2 is het tracé van de latere Zuid-Willemsvaart met potlood ingetekend. V2

De loop op het Griensven

De waterlossinge op het Griensven op V1 en V2 was de loop van den Diepenbeek in de Triest naar de Hoodonk. Deze is op K niet ingetekend, maar het verloop is als perceelsgrenzen te volgen

Het kleine molentje

Het kleine molentje staat nog op V1 en V2; op K is het een rond perceeltje weiland A93.

VI

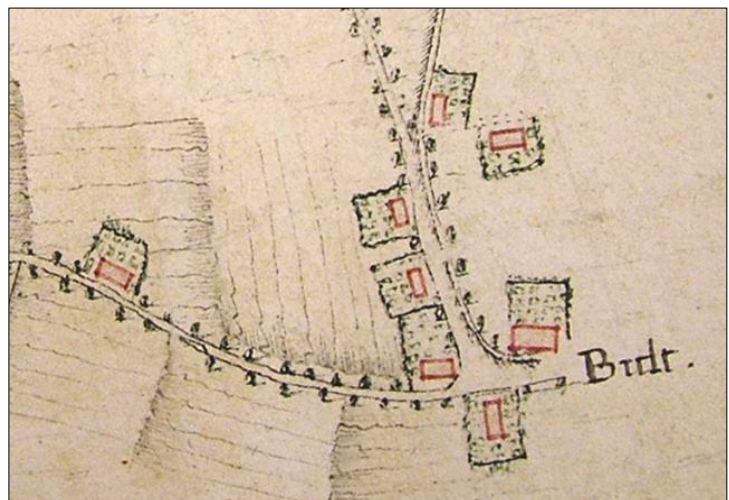

De Aa linksboven, de straat met brede stroken gemeijnte aan weerskanten (daarvoor dient de letter C) en de kleine molen. De dikke lijn is een geplande doorsnijding. V2.

De huizen

- op de Keer

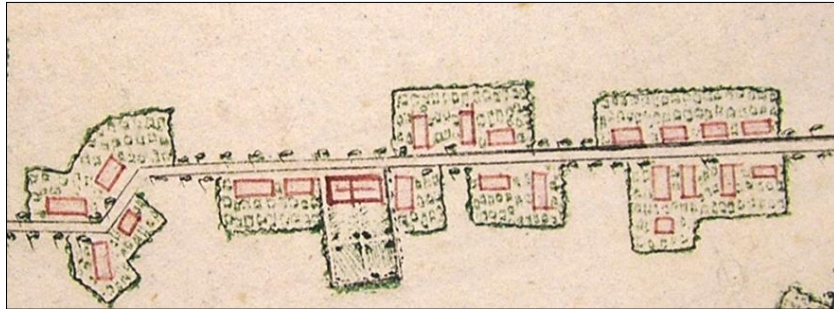
Verhees tekent op de Keer 8 huizen, waarvan 1 onder Gestel aan de zuidkant van de straat. Dit komt overeen met de situatie op K, uitgezonderd dat het huis C182 in 1832 niet meer bestond.

De huizen op de Keer. Geheel links staat C182 aan den Boschpad, op K niet meer aanwezig. Ten zuiden van de straat valt B405 op, onder Sint-Michielsgestel, afgebroken in 1848. Het huis den Bult (op VI; op V2 zonder het lidwoord) is Poeldonksedijk 2, daarboven B158 en B156 (beide afgebroken). Links van de dijk loopt de straat die den sloot werd genoemd; daaraan staan 3 huizen: Boschpad 60, Poeldonksedijk C191 en C194; ook de twee laatste werden afgebroken in de 19^e eeuw. V2.

- **in de Paterstraat**

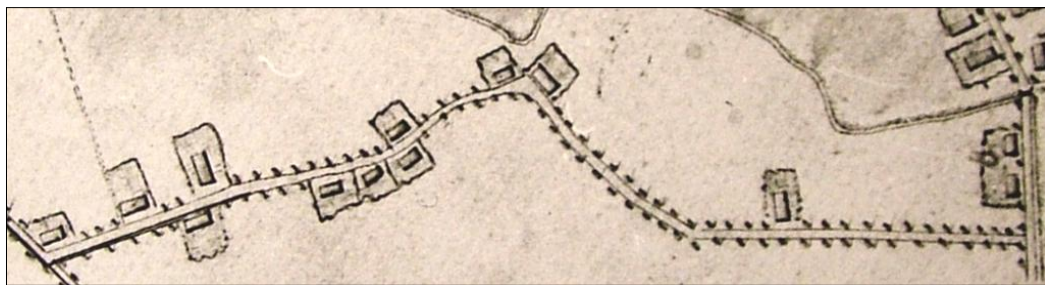
Hier staan op V1 en V2 23 huizen; aan de westkant 9 en aan de oostkant 13. K komt daar in grote lijnen mee overeen. Aan de westkant zijn herkenbaar nr 11, B4, daarna 41, 45 en 47, tenslotte 55, B531, B534 en 63. Nr 21 is vergeten. Aan de oostkant staan B759 en 757, dan 34 en 36; in de kerkschuur staat een †, daarnaast 42. Dan staat er tegenover nr 47 een huis dat niet voorkomt op K. Na nr 46 is er tenslotte het complex van 48 en 50, waar bij beide een klein huisje bij was, getekend als 5 blokjes.

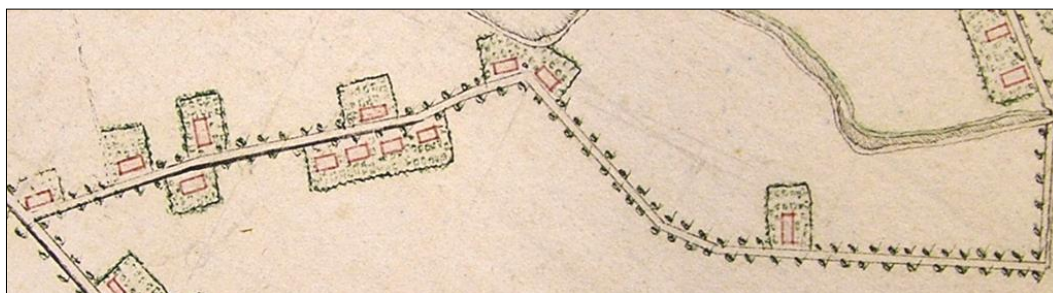
De Paterstraat. De westkant staat boven. Opvallend is de kerkschuur en pastorie, voorzien van een kruis. V2.

- **in de Spekstraat**

Op V1 en V2 staan 7 huizen ten noorden van de straat. Op K zijn dat er 11. Op beide V-kaarten ontbreken B684, 840, 861 en 13 aan de noordkant. Ten zuiden van de straat, waar er op K 5 voorkomen, ontbreekt B827 en is de verdeling vreemd.

VI

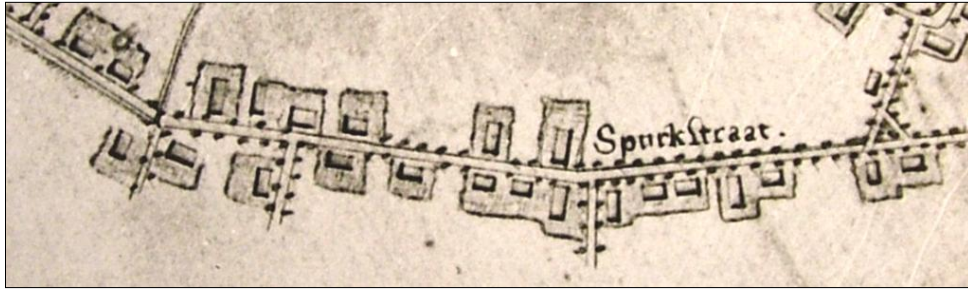

De Spekstraat vanaf de Paterstraat (geheel links) tot de Spurkstraat (geheel rechts) op V2. De voetpad naar de nieuwe hoge vonder is gestippeld, links in de figuur. Het Griensvenneke ligt onder de bocht in de straat. Aan de bovenkant zijn getekend B674, nr 1, 3, 5, 7, 9 en 11. Onder de straat zijn getekend B716, en nr 4- 10 (met 4 blokjes i.p.v. 3).

- **in de Spurkstraat**

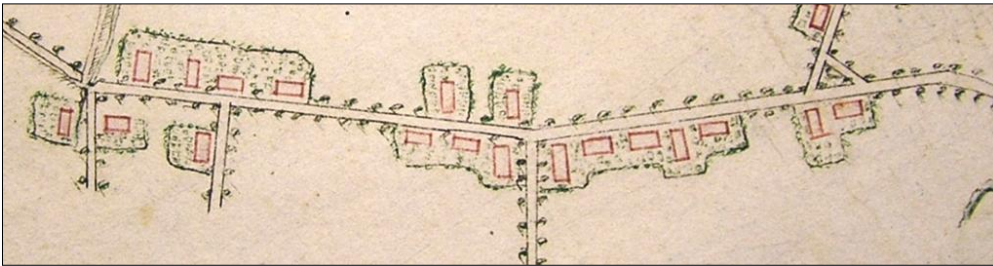
We hebben hier 3 kaarten om te vergelijken.

Op kaart V1 komen aan de noordkant 8 huizen voor: nr 45 (met 2 gebouwen?), dan de dijk, nr 49, 51, 53 en 55 en tenslotte B895 en 59. De 15 huizen aan de zuidkant zouden kunnen zijn: 48, B1084 en 58, het zijweggetje is niet juist, dan 60, 64, 66 (met 2 gebouwen?), B1045 en dan het *Woutsteegje* (Waterstraatje genoemd), dan B1042, 68, 70, 76 (het *Preutel* is niet ingetekend) en 78, en tenslotte 80 en 82.

Uiterst links in de figuur begint de Spekstraat, een stukje van de dijk is te zien; rechts is een gedeelte van den Hoek afgebeeld. V1.

V2 wijkt bij minstens 3 huizen af.

V2. Interpretatie van deze kaart is nog moeilijker dan van V1.

In V3 is de Speurk Staat weer anders. Geheel links staan hier ook de woningen B1126 en B1128, maar B1130 ontbreekt dan weer.

Op deze kaart is Waterstraat 3 getekend (geheel onder); het huis dat in 1966 afbrandde stond langs de straat.

- **in den Hoek**

In den Hoek staan 12 huizen op V1. Met de klok mee zijn dat (begin bij "5 uur") nr 1, 3, 5, 7, 9, 11 en B957, B984 en nr 2. In het midden staan 3 huizen terwijl K alleen maar nr 10 heeft. B986 is vergeten.

De zwarte lijn in de rechter bovenhoek is de Kwaalbeek. Het is vreemd dat V1 behalve nr 10 (bovenaan), nog 2 huizen meer tekent binnen de straat.

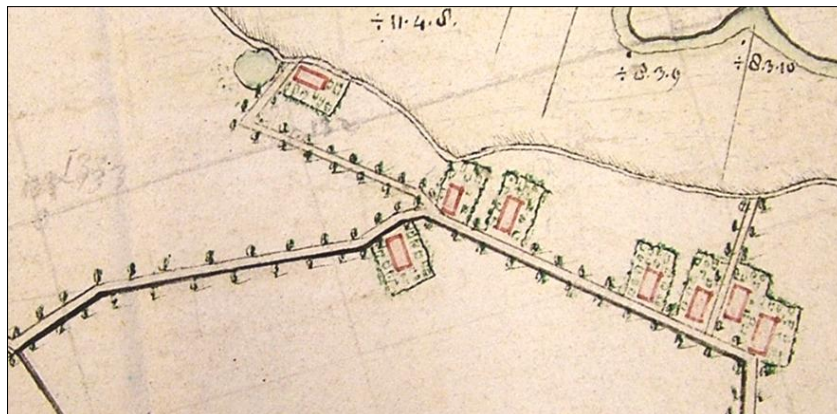
Op V2 bevinden zich binnen de straat maar 2 huizen, nr 10 boven en een ander huis dat op K niet voorkomt. Er zijn nog andere verschillen met V1.

Op V3 is den Hoek maar gedeeltelijk ingetekend.

- **in de Dorensteeg**

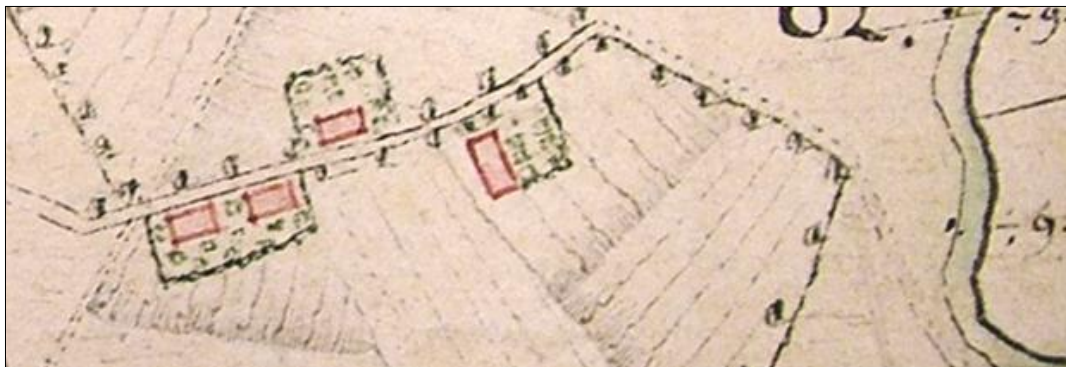
In de Hooidonksestraat heeft V1 zowel als V2 7 huizen: nr 4, 5, 7, 11 (met 2 gebouwen; niet zoals op K), 13 en B672. Aan de dijk bij het wielkje nog 1: Hooidonksedijk nr 15.

V2

- **op den IJvelaar**

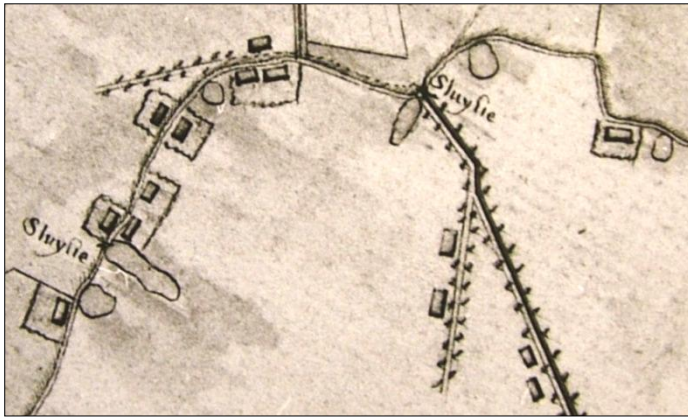
Hier staan op V1 en V2 4 huizen. Dat komt overeen met K. Het zijn A274 ten noorden van de straat; en A302, 299 en 297 ten zuiden ervan.

V2

- **op de Poeldonk**

Hier zijn op V1 14 blokjes getekend, v.l.n.r. Poeldonksedijk 7, ?, Poeldonksedijk B107a, ?, ?, 20, het kwestieuze wieltje, 22 (met 2 woningen), 23, Poeldonk B10, Hooidonk 15, 13 (met 2 blokjes) en aan de dijk Hooidonksedijk 10. Buiten het kaartfragment is Hooidonk 10 vergeten.

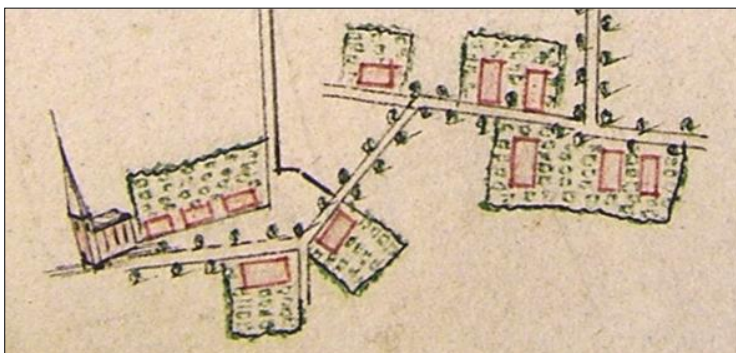
V1

De kaart V2 wijkt af van V1. In plaats van het wieltje is een huis getekend. Hooidonksedijk 10 is vergeten, maar Hooidonk 10 staat er wel (geheel rechts).

- **op het Grinsel**

Het Grinsel is maar zeer gedeeltelijk getekend. Tussen de kerk en *de loop* (dikke lijn) staan nr 1, 9, en 15. Tussen *de loop* en Paterstraat (rechts) nr 41 en 51 met 2 gebouwen. Aan de zuidzijde van de straat vinden we nr 10, B919 onder Gestel, 54, 56 en 58, maar de laatste twee staan te ver naar het oosten getekend. Bovendien ontbreekt er minstens 1 huis, Grinsel B379.

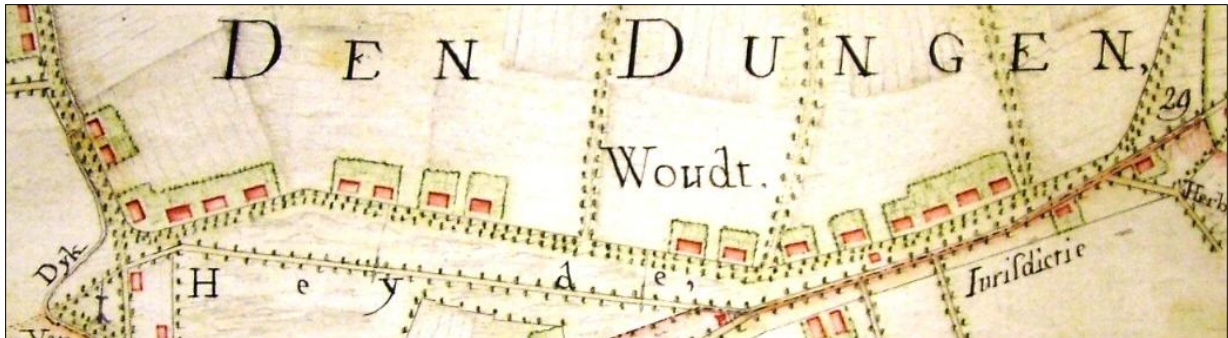

V2

- **in het Woud**

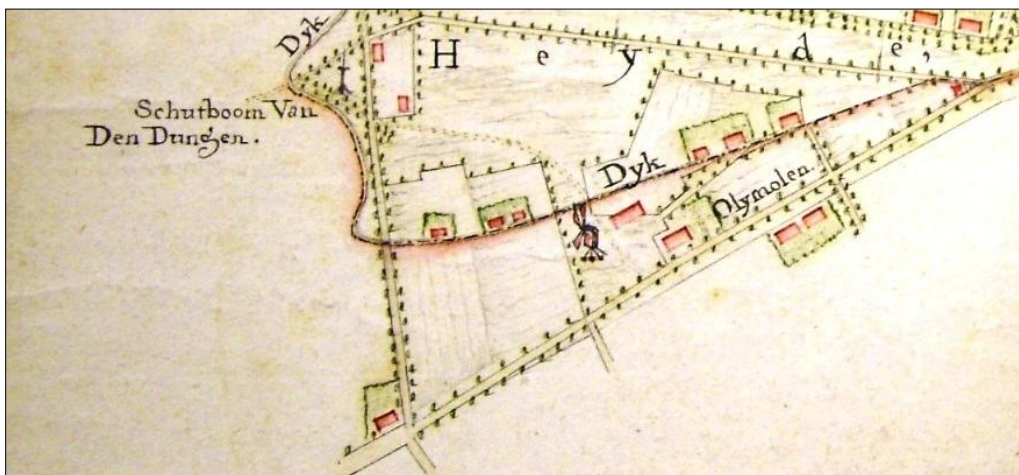
Op V3 komen onder Den Dungen alleen huizen voor die nu een oneven nummer hebben. Nr 18 was er nog niet. Onder Gestel (rechtsonder) staan wel huizen: C1, C227 en C230, C232 is vergeten, C292 en de *herberg van Kaat*.

De huizen onder Den Dungen zijn v.l.n.r. 1, 3, 7, 9, daarna 13, 15, 17 en 19, de 2 huizen rechts van de *Bauwse steeg* zouden 31 en B1279 kunnen zijn. De laatste 6 blokjes stellen misschien 43, 49, 51, 53, 55 en 57 voor.

V3. De oude weg in het Woud loopt langs de huizen; aan de overkant ervan was de Heijde met de molen. De nieuwe weg snijdt een stuk heide af dat als percelen gemeijnte verkocht werd aan de eigenaren van de huizen langs de oude weg.⁴

- **op Kuipertjeswal**

V3. Ter oriëntatie: de molen op het Maaskantje is te vinden in het hoekje tussen de twee straten helemaal onder aan in de figuur. Vandaaruit de Zandstraat naar rechts en de Verlengde Hoogstraat naar boven.

Langs de Gestelse kant zijn ingetekend: Maaskantje 4-6?, de molen, het molenhuis C18, de oliemolen C17a, C136 en C138, en geheel rechts het huisje C1.

Onder Den Dungen zijn te herkennen de schutsboom, Spurkstraat 20 en het huis op den Berg dat op K niet meer voorkomt, en 6 hutjes op de hei waar K er maar 5 heeft.

Let op de voetpad waar nu Kuipertjeswal is

Over de hele kaart lijkt de oriëntering van de huizen, of ze met de lange of de korte gevel naar de straat staan, willekeurig te zijn. Er zijn voorbeelden van juiste weergave aan te wijzen, maar ook van verkeerde, bijv. Spurkstraat 68 en 70. We hechten er daarom verder geen belang aan.

De schutsboom

Aan het einde van het Grinsel stond de Dungenese schutsboom; dat zou kunnen zijn geweest ter plaatse van het perceel B1490 dat van het gilde van St. Joris was, of anders juist ten noorden daarvan op B1491-1492-1494 dat van Christiaan van den Dungen was, wat minder waarschijnlijk lijkt.

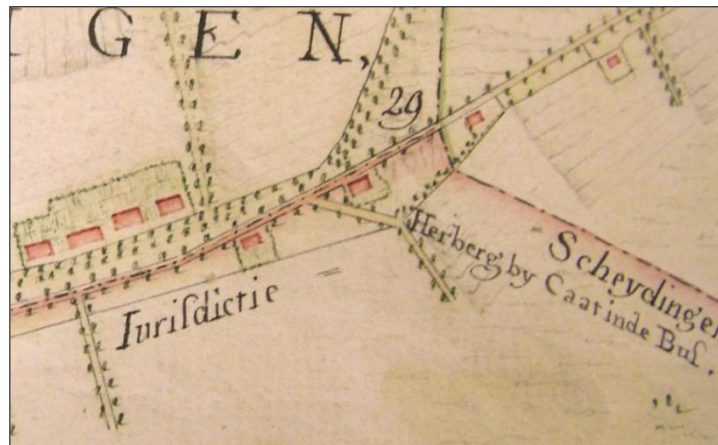
De kerk van Den Dungen

Het kerkje op V1 en V2 is zeker niet natuurgetroouw. Er was toen geen toren aan de westzijde.

V2

de herberg van Kaat in de Bus

Op de plaats waar de grenzen van Den Dungen, Gestel en Schijndel bij elkaar komen was de herberg by Caat inde Bus. De straat daar is de Tielis-hoef. Het is niet duidelijk waar deze herberg op K gevonden kan worden. De vier uitersten stonden onder Schijndel, verder naar rechts.

De molen in de Zandstraat

Langs de molen is de Molensteeg getekend, maar er was nog een toegangsweg naar de molen rechts in de figuur. De eerste is op K flink breed aangegeven, de andere ontbreekt daar.

Konklusie

De kaarten V1, V2 en V3 waren waarschijnlijk nuttig voor het doel waarvoor werd getekend, nl. een plan voor het bevaarbaar maken van de Aa en een verdeling van de gemene gronden in de Bodem van Elde. Het zijn interessante kaarten, dat is gebleken. Maar ze zijn eerder als schetsen te beschouwen dan als het resultaat van nauwkeurige observatie, laat staan opmeting, en ze zijn niet betrouwbaar, zeker niet in de periferie bij V1 en V2. Niettemin geven de kaarten een aardige, maar globale, indruk van het landschap rond 1800.

De dorpsrekeningen van Den Dungen 1700-1713

8. Financieel overzicht

De borgemeesters maakten elk jaar hun rekening op over de ontvangsten en uitgaven in hun jaar dat ze borgemeester waren. Gedurende dat jaar haalden ze belasting op aan de deuren van de inwoners, of lieten dat doen door een kollekteur. Van die inkomsten droegen ze een groot deel af aan de ontvangers in Den Bosch, en bekostigden ze hun uitgaven. Het saldo betaalden ze aan hun opvolgers, of in het uitzonderlijke geval dat ze meer uitgegeven hadden dan ontvangen, beurdten ze van hen.

De rekening over 1706 is niet bewaard.

De ontvangsten omvatten:

1. belasting op onroerend goed (de verponding) en gemene middelen (imposten; nl. kleine speciën, hoofdgeld, hoorngeld, bezaaide mergen, dranken, beestiaal⁵);
2. een reële omslag ten bedrage van maximaal 1000 gulden, en een personele omslag, om er dorpsschulden mee te betalen.

Niet alle belastingen werden in elk jaar geheven; sommige werden in de onderzochte periode ingevoerd, sommige waren tijdelijk geremitteerd (verminderd).

Al deze belastingen werden door de hogere overheid in Den Haag vastgesteld; het dorpsbestuur was niet meer dan incassoburo.

De uitgaven waren:

1. afdracht van de verponding aan de ontvanger van de verponding over stad en vrijdom, de heer van Baarschot, en de imposten aan ontvanger Van Hoeij van de Generaliteitsrekenkamer;
 2. rente over geleend geld;
 3. recognities en tractementen;
 4. allerlei uitgaven;
 5. reparatie van de kerktorens, het uurwerk, de pastorie en de school;
 6. salarissen van advocaten en procureurs;
 7. onkosten voor het doen van de rekening.
- Het dorp had slechts geringe vrijheid tot het maken van keuzes.

De verponding

Verponding werd betaald door eigenaren van de huizen, de landerijen, de molen en de tienden. (De eigenaar van de tienden was de rentmeester van de geestelijke goederen). De jaarlijkse afdracht bedroeg 1600 gulden voor de verponding, 320 gulden voor de vijfde verhoging (20%) daarvan, en 20 gulden voor het *oortjens* geld. Daarnaast werd aan de kollekteurs tantième voor hun arbeid betaald. Omdat een deel van de landerijen in het Bosch'broek onder water stond, kreeg men kwijtschelding van verponding ten bedrage van 141 gulden met ingang van het jaar 1705. Eveneens was er korting op de betaling van de vijfde verhoging in de jaren dat er vijandelijke contributie aan de Fransen was betaald, ten bedrage van 130 gulden. De ontvanger, de heer van Baarschot, moest in zijn rekening dus beide bedragen missen en had administratieve hulp van de Dungense gemeenteschrijver nodig om dit in zijn eigen rekening in orde te maken.

De personele quotisatie

Elk huishouden werd aangeslagen voor deze belasting, volgens plakkaat van de Staten Generaal van 24 december 1695, die in totaal 400 gulden moest opbrengen. Vanaf 1705 werd dit tot 250 gulden teruggebracht.

Het hoofdgeld in plaats van het gemaal

Alle inwoners stonden op de hoofdlijst, ondergebracht in de categorieën boven en onder de 16 jaar, vermogend (alle jaren) en onvermogen (alleen 1700 - 1707). Onvermogenen

(de armen) betaalden geen hoofdgeld; borge-meesters, armmeesters en de dominee stelden vast wie tot deze groep behoorde.

Elke persoon boven de 16 jaar werd voor 20 stuivers aangeslagen, de jongeren voor de helft. Daar kwam 10% bovenop (de tiende verhoging) en nog eens (voor het overgemaal). In totaal bracht het dorp ruim 1000 gulden per jaar op. Het gemaal is een belasting op gemalen graan.

De kleine specien

Door de Raad van State werd het dorp voor het eerst in 1701 aangeslagen voor deze impost ten bedrage van bijna 500 gulden. Hij werd geheven over de consumptie van zout en zeep.

Het hoorngeld

Deze impost op rundvee was ingegaan in het jaar 1702. Per hoornbeest werd 12 stuivers betaald.

Bezaaide mergen

Dit is een impost op landbouwgrond. Het tarief was 1 stuiver per lopense (0,11 ha).

Dranken

Impost op bier, wijn en brandewijn. Naast deze impost voor het land wilde ook de stad Den Bosch een graantje meepikken: vanaf 1703 is er ook betaling van 70 gulden aan de stad over impost op het bier.

Slag(t) of beestiaal

Impost op geslacht vee. Ook hier kwam de stad als eiser opdagen, vanaf 1703.

De reële omslag

Gebaseerd op grondbezit werd tot 1000 gulden per jaar geïnd, voor zover de borgemeesters dat nodig hadden ter dekking van hun uitgaven aan dorpsschulden. Zie over de oorsprong van deze dorpsbelasting het artikel over de borgemeesters van 1703.⁶

De personele omslag

Wat nog meer nodig was dan de 1000 gulden om de dorpsschulden te betalen werd personeel ingevorderd.

De vijandelijke contributie

Aan de Fransen moest met ingang van 1704 een belasting van ruim 200 gulden worden betaald; de kwitanties werden afgegeven door de gebroeders Guillaume en Ignace van Bree.

De laatste keer was in 1713; het einde van de bestudeerde periode.

Als compensatie mocht het dorp van de Raad van State op de vijfde verhoging van de verponding een korting van 130 gulden toepassen.

Deboursementen

Hieronder vallen allerlei betalingen (“uit de beurs”) door de borgemeesters, zoals voor verteringen, schuivrachten, onderhoud van de dijk en sluisjes, en geschenken aan autoriteiten die men te vriend moest houden.

Aantal belastingbetalers

De bevolking van het dorp was ongeveer 1100 personen groot, althans het aantal belastingbetalers.

Vanaf 1705 lijkt het aandeel armen toe te nemen van eentiende tot bijna een kwart, maar omdat de gegevens zo onvolledig zijn, is dat allerm minst zeker; alleen 1707 zou een hoger percentage onvermogens kunnen hebben gehad. Zie tabel 1.

Tabel 1, aantal inwoners van Den Dungen
jaar

jaar	vermogend		onvermogend		totaal
	boven 16	onder 16	boven 16	onder 16	
1700	685	315	66	48	10% 1114
1701	678	322	69	51	11% 1120
1702	680	306	48	50	9% 1084
1703	690	295	55	46	9% 1086
1704	689	307	64	54	11% 1114
1705	685	283	91	59	13% 1118
1706					
1707	655	264	151	105	22% 1175
1708	666	276			
1709	649	270			
1710	627	257			
1711	618	255			
1712	613	270			
1713	607	278			

De recapitulatie van de rekeningen is als volgt (in guldens:stuivers:penningen).⁷

1700	Ontvang	Uitgaaf
verponding	2070:03:04	2059:03:12
personele quotisatie	441:07:00	429:14:00
hoofdgeld	1095:05:00	1079:18:08
reële omslag	897:05:11	
personele omslag	469:17:14	
intrest		123:19:08
recognities		576:13:08
deboursementen		202:09:10
reparaties		115:07:00
salaris advokaten		296:10:12
kosten rekening		100:02:12
totaal	4973:18:13	4972:09:06
saldo		1:09:07
1701		
verponding	2150:07:02	2064:18:00
personele quotisatie	436:19:00	429:09:00

kleine specien	550:07:00	555:11:10
hoofdgeld	1090:14:00	1084:04:00
reële omslag		896:08:06
personele omslag		765:15:05
intrest		123:19:08
recognities		614:00:08
inlogering		161:09:00
deboursementen		444:01:04
reparaties		34:10:08
salaris advocaten		223:11:14
<u>kosten rekening</u>		<u>112:17:12</u>
totaal	5890:10:13	5848:01:14
saldo		42:08:15

1702

verponding	2140:06:04	2063:02:00
personele quotisatie	443:04:00	426:01:08
kleine specien	541:19:00	546:18:12
hoofdgeld	1082:18:00	1073:04:08
hoorngeld, bez, dranken	1074:12:10	1059:19:14
reële omslag	902:01:04	
personele omslag	174:01:15	
intrest		123:19:08
recognities		507:12:00
deboursementen		187:04:04
reparaties		11:06:00
salaris advocaten		230:12:00
<u>kosten rekening</u>		<u>98:10:14</u>
totaal	6359:03:01	6328:11:04
saldo		30:11:13

1703

verponding	1936:17:03	1734:07:04
personele quotisatie	454:02:00	426:12:00
kleine specien	550:06:00	541:00:10
hoofdgeld	1088:15:00	1074:02:04
hoorngeld	662:10:08	526:14:08
beestiaal	269:05:00	253:06:08
dranken	253:14:00	327:18:10
reële omslag	740:16:00	
personele omslag	25:00:00	
vijandelijke contributie	383:12:06	458:10:14
intrest		103:19:08
recognities		252:16:00
deboursementen		266:05:12
reparaties		-
salaris advocaten		123:02:08
<u>kosten rekening</u>		<u>102:10:00</u>
totaal	6364:18:01	6191:07:02
saldo		173:11:00

1704

verponding	1942:11:00	1738:05:12
personele quotisatie	459:17:00	425:07:00
kleine specien	554:04:00	545:18:08
hoofdgeld	1095:05:00	1087:15:12
hoorngeld, bez, dranken	1173:10:10	1112:00:00
reële omslag	895:00:00	
personele omslag	608:05:06	
vijandelijke contributie	569:01:00	564:08:08
intrest		123:19:08
recognities		351:13:00
debursementen		299:07:00
inlogering Lumly		777:18:08
reparaties		37:03:00
salaris advokaten		164:19:12
kosten rekening		108:08:00
totaal	7298:01:00	7327:04:04
saldo	39:03:04	

1705

verponding	1720:02:10	1579:17:12
personele quotisatie	134:00:00	0:12:00
kleine specien	0:00:00	36:08:04
hoofdgeld	19:07:10	177:10:08
hoorngeld, bez, dranken	847:03:00	741:02:04
reële omslag	926:02:12	
personele omslag	60:00:00	
vijandelijke contributie	456:05:12	409:06:08
intrest		123:19:08
recognities		317:15:00
debursementen		137:01:08
inlogering Evants		249:18:08
reparaties		35:07:00
salaris advokaten		91:06:12
kosten rekening		79:09:12
totaal	4163:01:12	3969:15:04
saldo		193:09:08

1707

verponding	1046:09:00	1586:15:04
personele quotisatie	290:05:00	269:16:08
kleine specien	539:19:00	545:04:04
hoofdgeld	1023:02:00	1014:10:00
hoorngeld, bezaaide	335:02:14	378:05:04
beestiaal	193:11:08	196:07:00
dranken	155:17:04	254:07:00
reële omslag	747:09:08	
personele omslag	60:00:00	
vijandelijke contributie	264:08:08	349:13:00
s lands tienden	1494:09:00	
kwijtgescholden imposten	2952:11:10	
slot borgemr.-rekeningen	792:13:15	826:17:10
hoptiende	160:07:02	628:18:08

aflossing kapitaal		2834:01:12
intrest		95:19:08
intrest lening pastorie		90:10:00
recognities		135:03:00
kosten remissies, inning		348:07:08
debursementen		138:09:08
reparaties		107:01:12
salaris advokaten		50:03:12
<u>kosten rekening</u>		<u>91:06:08</u>
totaal	10668:19:07	10210:17:10
saldo		458:01:13

1708

verponding	1461:12:13	1589:13:04
personele quotisatie	287:05:00	271:15:00
kleine specien	362:02:08	375:15:10
hoofdgeld	1045:04:00	1032:04:00
hoorngeld, bezaaid	387:18:12	380:18:04
beestiaal	176:01:10	190:15:00
dranken	144:10:06	253:15:08
reële omslag	962:15:00	
personele omslag	203:12:08	
vijandelijke contributie	308:02:02	362:00:00
borgemeesters 1707	617:04:02	
intrest		47:19:08
intrest lening pastorie		59:10:00
recognities		355:15:04
debursementen		235:05:00
reparaties		68:07:14
salaris advokaten ⁷		240:18:02
<u>kosten rekening</u>		<u>85:18:06</u>
totaal	5956:08:13	5549:11:04
saldo		406:17:09

1709

verponding	1519:16:12	1570:04:08
personele quotisatie	283:12:00	270:03:00
kleine specien	361:07:00	375:15:00
hoofdgeld	1049:04:00	1015:04:04
hoorngeld, bezaaide	435:02:12	401:12:06
beestiaal	275:04:00	206:02:04
dranken	240:07:00	260:16:08
reële omslag	934:18:03	
personele omslag	1906:08:00	
vijandelijke contributie	308:10:05	346:12:00
borgemeesters 1708	406:17:09	
nagekomen impostbetaling	30:03:12	
intrest		25:07:08
recognities		335:07:00
debursementen		102:11:00
intrest lening pastorie		59:10:00
inlogering dragonders		1800:17:00
reparaties		109:11:00

salaris advocaten		22:04:00
invoeren stads-gemaal		64:08:00
diversen		61:03:00
<u>kosten rekening</u>		<u>187:19:06</u>
totaal	7650:13:05	7215:07:12
saldo		435:05:09

<u>1710</u>		
verponding	1559:07:10	1599:07:12
personele quotisatie	288:01:08	271:04:00
kleine specien	357:05:08	379:08:08
hoofdgeld	982:03:00	982:10:10
hoorngeld, bezaaide	472:11:06	435:11:06
beestiaal	240:02:00	210:05:00
dranken	229:01:00	274:09:08
reële omslag	770:14:00	
personele omslag	283:07:08	
vijandelijke contributie	307:06:10	351:01:00
borgemeesters 1709	435:05:08	
nagekomen impostbetaling	26:01:08	
intrest		16:07:08
recognities		356:00:00
debursementen		163:18:06
reparaties		145:12:10
intrest lening pastorie		59:10:00
salaris advocaten		66:04:00
diversen		115:11:12
<u>kosten rekening</u>		<u>126:12:00</u>
totaal	5950:14:00	5553:10:04
saldo		397:03:12

<u>1711</u>		
verponding	1559:09:12	1568:05:08
personele quotisatie	288:14:08	270:07:12
kleine specien	354:14:00	375:14:04
hoofdgeld	960:03:00	969:15:00
hoorngeld, bezaaide	453:04:06	393:14:10
beestiaal	256:03:00	206:05:04
dranken	234:03:00	274:10:04
reële omslag	770:02:06	
personele omslag	276:10:14	
intrest		16:07:08
recognities		354:19:08
vijandelijke contributie	308:00:14	436:12:00
borgemeesters 1710	397:03:12	
debursementen		123:02:04
reparaties		24:17:08
intrest lening pastorie		59:10:00
invoeren stads-gemaal		4:10:00
salaris advocaten		142:11:08
diversen		42:00:00
<u>kosten rekening</u>		<u>129:14:08</u>
totaal	5657:09:08	5302:17:06
saldo		354:12:02

1712		
verponding	1549:14:04	1575:09:12
personele quotisatie	294:05:00	272:16:08
kleine specien	355:14:08	377:12:08
hoofdgeld	972:08:00	975:19:10
hoorngeld, bezaaide	437:18:02	394:17:02
beestiaal	191:18:08	159:06:00
dranken	229:08:00	260:05:08
reële omslag	765:05:14	
personele omslag	90:08:04	
vijandelijke contributie	306:02:04	161:15:00
borgemeesters 1711	354:12:02	
intrest		16:07:08
recognities		357:05:12
debursementen		141:12:08
reparaties		193:17:00
intrest lening pastorie		59:10:00
diversen		42:00:00
<u>kosten rekening</u>		<u>148:02:00</u>
totaal	5547:14:14	5136:16:12
saldo		410:18:02

1713		
verponding	1545:06:15	1574:01:12
personele quotisatie	287:02:00	272:05:08
kleine specien	347:14:08	376:17:04
hoofdgeld	969:16:00	966:10:04
hoorngeld, bezaaide	417:14:12	383:01:14
dranken	226:19:08	260:04:12
beestiaal	188:11:08	156:19:12
reële omslag	763:02:12	
personele omslag	60:18:00	
intrest		16:07:08
recognities		361:15:04
vijandelijke contributie	305:05:02	161:15:00
borgemeesters 1712	410:18:02	
debursementen		151:08:00
reparaties		34:13:04
intrest lening pastorie		59:10:00
invoeren stads-gemaal		6:08:00
salaris advokaten		101:00:00
diversen		42:00:00
<u>kosten rekening</u>		<u>163:07:08</u>
totaal	5523:09:03	5087:18:02
saldo		435:11:00

De boekhouding van Mans is niet feilloos; er zijn nogal wat fouten te vinden, zij het kleine. In de latere jaren, zoals 1713, worden correcties toegepast voor fouten die in vorige rekeningen waren ontdekt.

De last voor de inwoners was door het invoeren van nieuwe belastingen en door de oorlog zo zwaar geworden dat de Raad van State vermindering van imposten goed vond. De remissie gold over 1702 geheel, over 1703 voor 2/3, en over de jaren 1706, 1707 en 1708 voor 1/3. Hoe het in 1704 en 1705 zou moeten gaan was door onzorgvuldig formuleren van de resolutie van de Raad van State onduidelijk. Over 1705 hadden de borgemeesters maar de helft van het hoorngeld, bezaaide, dranken en beestiaal hoeven te betalen en korting voor de helft gekregen over kleine specien en personele quotisatie over 1704.

De Hervormde Gemeente van Den Dungen (7) Henricus van Grimbergen (adjunct-predikant) 1726-1728

De geschiedenis van de hervormde gemeente in Den Dungen ving aan met dominee Jacob de Bitter in de 17^e eeuw. In deze 7^e aflevering komen de twee dominees Van Grimbergen en Van der Haak aan bod.

De beroeping en bevestiging van Ds. Henrcus van Grimbergen

De classis van 's-Hertogenbosch beriep op 30 januari 1726 de proponent Henricus van Grimbergen tot adjunct-predikant van Den Dungen.⁸ Alvorens hij bevestigd kon worden moest hij voor een deputatie van de classis en van de synode een kerkelijk examen afleggen. Hij slaagde met lof. Besloten werd om hem op 26 mei 1726 in zijn ambt te bevestigen.⁹ De dorpsbewoners die, op een paar na, geen binding hadden met de hervormde kerk, moesten via de plaatselijke belastingen opdraaien voor de kosten die de classis had gemaakt voor de beroeping van Van Grimbergen. Hij bracht daarvoor 60 gulden bij de gemeente in rekening.¹⁰

Zijn ontslag

Na 2 jaar predikant te zijn geweest in Den Dungen voelde hij zich geroepen om in het kielzog van de kolonials naar *Oost Indiën* te gaan. Daarvoor meldde hij zich bij *de classis van Amsterdam tot buitelandse zaken*. Deze beriepen hem op 15 november 1728 tot predikant *in de Oost Indische kerk*.¹¹ Ook de *Edel Achtbare Heren bewinthebbers* verklaarden zich akkoord. De classis van Amsterdam verzocht die van 's-Hertogenbosch om Van Grimbergen te ontslaan en hem de kerk van

Oost Indie toe te wijzen, hetgeen gebeurde op de vergadering van 30 november 1728. Ds. Eijbergen, de waarnemend praeses, bedankte Henricus van Grimbergen voor zijn *getrouwen dienst in de kerke van Dungen* en zijn lidmaatschap van de classis.¹²

Mommers schrijft in zijn lijst van predikanten¹³: Henricus van Grimbergen 26 mei 1726 - 1 april 1729; de laatste datum is niet juist. Henricus van Grimbergen vertrok in 1729 naar Indië. Hij overleed daar in 1734.¹⁴

Kerkelijke administratie

Toen Van Grimbergen in 1726 in Den Dungen aantrad bestond zijn gemeente uit 6 ledematen. Ze kwamen uit de huishoudens van de dominee, de schoolmeester, koster en gemeenteschrijver, Willem Mans en de vorster Jan de Vette. Gedurende zijn kerkelijke bediening in Den Dungen heeft hij 2 ledematen aangenomen:

- 22-6-1727, Jenneke Berends van Zuijlecom uit Alem, die op 11-2-1731 trouwde met Hendrik van Wourkom, de Dungense vorster.¹⁵
- Juli 1727, Hendrik Silvolde met attestatie uit Vlijmen.⁸ Van hem is niets bekend.

Hij heeft 6 kinderen gedoopt. Met uitzondering van twee kinderen van Willem Mans, waren de dopelingen kinderen van hervormde overheidsfunctionarissen uit de naaste omgeving.¹⁶

Cornelis van der Haak, adjunct-predikant 1728 - 1735

Beroeping en bevestiging

Op de classisvergadering van 15 november 1728 werd Ds. Cornelis van der Haak uit Elst beroepen tot adjunct-predikant in Den Dungen. In het verslag van de vergadering wordt met geen woord gerept over de beweegredenen om een adjunct te beroepen.¹⁷ Nadat hij met goed gevolg zijn classicaal examen had afgelegd werd hij op 3 juli 1729 door Ds. Steenwinkel in Den Dungen bevestigd.¹⁸ Het beroep van de nieuwe predikant kostte de inwoners 60 gulden.¹⁹

Van der Haak werd op 17 oktober 1735 door de kerkenraad en met toestemming van de heer van Schalkwijk beroepen tot *herder en leeraar* van die plaats. Op een buitengewone classisvergadering heeft Ds. Cornelis van de Haak *hartbrekendt en ziel-roerende met grote ontroering afscheidt genomen van deze vergadering. Allen en eeniegelijc in het bijzonder toewenschende alle bedenkelijke Heijl, Zegen en voorspoed zoo nae den lichame als nae den onsterfelijke geest ook in opzichte van der zelve bedieningen.* Hierna verliet hij de vergadering en kon de classis overgaan tot het beroepen van een nieuwe predikant.²⁰

Mommers schrijft in zijn lijst van predikanten²¹ *Cornelis van der Haak, 1 april 1729 – 18 maart 1736*, maar dat is niet juist.

Kerkelijke administratie

Van der Haak heeft in de 6 jaar dat hij in Den Dungen was 4 ledematen aangenomen:

1730 Hendrik van Wourkom,

1733 Ester en Josephina Langh, vertrokken in 1735 naar Schijndel,

1734 Bartel Born, uit Poederrijen.²²

Gedurende zijn kerkelijke bediening heeft hij 8 kinderen gedoopt waaronder 2 kinderen van Hendrik van Wourkom.²³

Politieke reformatie

De vorster

Mommers laat in de lijst van vorsters Hendrik van Wourkom op 1 januari 1731 aantreden, maar dat is niet juist.²⁴ Uit de dorpsrekeningen blijkt dat hij al in 1729 vorster en herbergier was.²⁵

Hendrik van Wourkom, geboren in Den Bosch, trouwde in 1731 met Jenneke van Zuijlecom

uit Alem en in 1734 met Hendrina Goijarts van Vreeden uit Den Dungen.²⁶

De bevoorrechte financiële positie van de Hervormde kerk

Na 1629 nam in Staats Brabant de Nederlands-hervormde kerk een bevoorrechte positie in. De predikanten werden door Den Haag betaald en de lokale overheden moesten de pastorie, de hervormde school en het schoolhuis van de hervormde schoolmeester onderhouden. Ook in Den Dungen was dat het geval. In de dorpsrekeningen komt vanaf 1700 jaarlijks de post voor *uijtgaeff gedaen tot Reparatie van de kerck, Thoorens, hoorlogie, Pastorie en Schoole.*

In 1729 nam Ds. Cornelis van der Haak, zijn intrek in de pastorie, die aan de Litsestraat stond. Het begrip onderhoud werd door hem heel ruim opgevat. Wat was het geval. Van Grimbergen had de haag en de struiken die rondom de hof van de pastorie stonden laten verwijderen. De nieuwe bewoner Van der Haak vond dat maar niets en eiste van de borgemeesters dat er een nieuwe haag kwam. De borgemeesters voelden daar niet veel voor en hielden de boot af. Maar hij bleef erop aandringen en kreeg uiteindelijk zijn zin. In de dorpsrekeningen van 1730 is door gemeenteschrijver Willem Mans keurig opgeschreven hoeveel de gemeente voor die haag en *het geleijnt* heeft betaald.²⁷

De aankoop van de beukenheg

Op 28 maart 1730 gingen de borgemeesters met twee karren naar Tilburg om bij de Wed. Bernage 900 beukenplanten te kopen. Ze betaalden daarvoor 15:15:0.

De andere dag gingen ze weer naar huis en brachten voor tol, karrenvracht en overnachting 6:2:0 in rekening.

Uitgaven voor het geleijnt

Betaald aan:

- de Wed. Peter Leijts in Den Bosch, voor 5 bossen latten 1:5:0,

- Peter Rovers voor 18 bossen gaarden, 25 *willigepoten* en populieren, 36 zware essen scheuten, 6 bossen latten, alles tesamen 7:12:12.²⁸

De totale uitgave voor de haag van Haak bedroeg 30:14:12. Dit bedrag staat gelijk aan

ruim 3 keer de vergoeding die hij jaarlijks van de gemeente ontving.

doornleijer en Hegge scheerder, op kosten van de gemeente geknipt voor 2 gulden.³¹

In 1732 had Van der Haak een nieuw idee. Hij liet op kosten van de gemeente een zomerhuisje bouwen. Daarvoor betaalde de gemeente aan:

- Jan Broeren voor het maken van het zomerhuisje 14.0.0, voor spijkers etc. 5.3.8;
- de vrouw van Godefridus van Amersfoort, houtkoper in Den Dungen, 8.4.0;
- Laureijns van den Heuvel voor *olieverwen*, 2.8.0.²⁹

In 1733 moest het *geleijnt* bij de pastorie geschilderd worden.

Betaald voor:

- *witte verwe of witloot* 0:8:0, 5 kannen lijnzaadolie 1:8:0, witlood. 0:11:0.³⁰

Niet alleen rondom de pastorie stond een haag maar ook bij het huis van de schoolmeester. In 1735 werden ze door Jan Lambertus van Delft,

Den Dungen ten tijde van Ds. Cornelis van der Haak

Tussen 1724 en 1735 waren de inwoners ten gevolge van veelvuldige overstromingen verarmd. De weilanden hadden dikwijls lange tijd onder water gestaan met het gevolg dat er niet gehooïd werd. De koeien konden dan niet naar buiten en moesten met hooi worden gevoerd dat voor veel geld in de dorpen langs de Maas werd gekocht. In 1729 en 1730 was ten gevolge van het hoge water de oogst van hop, koren, turkse bonen, aardappelen, sluitkolen, boekweit, aardbeien en andere gewassen, die voor hun inkomsten zorgden, grotendeels mislukt. De regeerders van het dorp verzochten de Staten Generaal vermindering van grondbelasting maar kregen nul op hun rekest.³² Het laat zich raden hoe de inwoners in 1730 en volgende jaren hebben aangekeken tegen een nieuwe haag met toebehoren en een zomerhuisje voor Zijn Eerwaarde.

Dungense import (3), Michiel Willems de timmerman

Willem Daandel Henriks en Mechteld Michiels in Gemonde noemden een van hun kinderen, nl. Michiel, naar haar vader Michiel Laureijns Michiels. Deze zoon Michiel kwam in Den Dungen terecht, toen hij trouwde met Agneeske van Griensven.

Op het gebied van achternamen heeft Michiel geen sporen nagelaten (omdat hij dochters had, omdat zijn zonen blijkbaar jong zijn overleden, en omdat hij geen achternaam voerde), wel heeft hij zijn genetische invloed gehad via zijn dochters Metke en Henderske. Dit wordt samengevat in blad 971 van Genealogie van Den Dungen (nieuwste versie).

Blad 971 van GDD

(1967)

Michiel Willem^{2 6 7 8 13 14} Daniels^{1 3 5 9 10 11}

is in 1639 30 jaar¹⁰; is in 1641 36 jaar¹¹; is schoonbroer van Jan Rutten van den Berselaar¹⁰

overleden voor 1644⁹; woont in Den Dungen^{10 11}

timmerman^{11?}

x haar eerste huwelijk; 18-10-1634⁸; 17-10-1634¹³

(23d)

Agneeske^{2 7 14} Peter^{6 8 13} Willem Ariens^{1 2 3 5 9 12}; van Griensven^{3 12}

ze woont in Den Dungen¹³

(haar tweede huwelijk met Hendrik Jans van Kempen, zie blad 188d)

kinderen:

1. Metke^{1 14}; *19-12-1639¹⁴

x Michiel Jan Eikemans¹, zie blad 314b

ze hebben onmondige kinderen in 1682¹

2. Henderske^{1 2 12},

x Cornelis Ariens^{1 2 12} van der Donk⁴; zie blad 1013

- ze hebben een zoon Jan^{2 4}; er zijn 3 kinderen¹²
3. Peter⁶, * 9-5-1637⁶
 4. Willem⁷, * 20-2-1635⁷

Noten bij GDD 971

1. R 1651, fo 178v, 25-6-1682 [Cornelis erft Spekstraat B 823]; er staat, foutief, Willem Daniels
2. cijns 1098 [Helmond; Spekstraat B823]
3. R 1562, fo 70, 7-11-1642 [Spekstraat B 823]
4. verpondingsboek 1704 Den Dungen, fo 199v [Spekstraat B 823]
5. R 1562, fo 70, 7-11-1642, deling
6. doopboek Den Dungen; gevaders zijn Klaas Jan Delis (blad 39f via 39L via 23d) en Helena Willem Michiels (1966 via 1967)
7. doopboek Den Dungen; gevaders zijn Rutger Henrix (30b via 23j via 23d) en Maria Lamberts (1966 via 1967)
8. trouwboek DD, fo 16v; ze zijn in Gemonde getrouwd
9. N 1050, blz 177, 9-5-1644 [inventaris goederen van Michiel; de voogden over de kinderen zijn Jan Rutten van Gemonde en Hendrik Delis Weijgerganx]
10. N 4718, fo 57, 2-3-1639 [Michiel legt verklaring af tbv Jan Rutten van den Berselaar]
11. N 4718, fo 110v, 27-2-1641 [Michiel verklaart over huur van huis Grinsel B375]
12. cijns 1050 en cijns 908 [Spekstraat B 823]
13. trouwboek Gemonde, DTB St. Michielsgestel 37; testes Lambert Michiels (1966 via 1967) en Joanna Rutgers
14. doopboek Gemonde; susc. Zebert Lambert Vuchts uit Middelrode (39f via 39L via 23d) en Elizabet vr v Jan Rutgers (1967)

De erfdeling van de kinderen van Jan Rutgers van Griensvenne

Rutger, Jan, Gerong, Henrica, Batha (= Beatrijs), Heerswych, Bela vrouw van Goijaart Roelofs van der Stappen, Geertrui vrouw van Gielis Willems, Katarina vrouw van Peter Hendrik Bruijstens, zoon Engbert van w(ijlen) Heilwich vrouw van w Hendrik Engberts, en de kinderen Gerit, Hendrik, Jan en Mechteld van w Elizabet vrouw van Gerit Weijgerganck, allen kinderen van Jan Rutgers van Griensvenne en Jutta, maakten in 1436 een deling van de onroerende goederen van hun ouders.³³

staak 1, Rutger kreeg toebedeeld:

9 lop land op Griensvenne

5 lop, de hophof

12 lop den staeckacker

¼ van een stuk hei

land in der monicbeempt, op de Poeldonck

een kamp op de hodonc

lasten: 12 pond, 1 voer hooi, 3 kapoenen, 1 zester raapzaad aan Bazeldonck.

gelegen tussen

... van griensvenne

de dijk van griensvenne

de straat

Jacob Genen Trudensoens

de straat

Jan Michiels

Gerong Jans van Griensvenne

Peter Hendriks Bruijstens

Jan Barniers

de straat.

Hij verkoopt er een cijns uit in 1437.³⁴

Engbert Vilt

Gielis Willems

Gijsbert van den Water

Jan Jans van Griensvenne; overweg over land

van Heerswych.

Willem Boudewijn Claas [van den Water]

de straat

staak 2, Jan kreeg toebedeeld:
18 lopense land op Griensvenne

Henrica Jans van Griensvenne
Gielis Willems
de straat.

In 1437 verkoopt Jan een cijns uit dit land tussen
Gielis Willems, Hendrik die Smyt van Bruggen,
Beatrijs Jans van Griensvenne en de straat.³⁵

½ kamp hei

Aleit dr w Jan Cluet

land op de boijdonc

Amelis van Espdonc

Willem van der Boijdonc

kamp land op de Poeldonc in der monicbeempt

Klaas Willems van der Boijdonc.

Rutger Jans van Griensvenne

Hendrik Coppen, met recht van overweg over
land van Heerswych.

1 morgen in Hyntham in den boschvliedert

1/3 kamp in eilde

lasten: 10 pond, 2 ½ sch en 4 kapoenen aan Bazeldonk,

20 sch oud geld de erfgenamen Simon van Geel,

1 zester rog + 1/3 lop rog het kapittel van St. Jan,

3 ½ mud rog uit Oisterwijk naar Bazeldonk brengen.

staak 3, Gerong kreeg:

10 lop akker op die staekaecker

Rutger Jans van Griensvenne

Gijb Rovers van den Borne

de straat

een stuk beemd in de monicbeempt

Heerswych Jans van Griensvenne

de straat

Rutger Jans van Griensvenne

Gerong verkocht dit aan Rutger in 1455.³⁶

1 bunder beemd in de hodonc

de straat

de Aa

Hendrik die Smyt van Bruggen

Hendrik Zeben [van der Westelaken]

1 lop land

Jan Michiels

Jan Engbrechts

de straat

¼ van hei

Heerswych Jans van Griensvenne

Jan Jans Hals

de straat

weiland

Willem Boijens [van den Water]

Aleit dr Jan Cluet

Heerswych Jans van Griensvenne

lasten: 12 pond Bazeldonk,

1 oude grote de heer van Helmond,

2 ½ sch de erfgenamen van Berlikem.

staak 4: Henrica kreeg:

1/3 van een kamp in Gemonde in eilde

1 mudzaad kamp in t waut

Jan van der Hellen

w Dirk die Lu.

Henrica geeft de helft van een kamp van 4 bunder in t

waut ten cijns aan Gielis Willem Gielissen van den

Dungen in 1437; belendende percelen zijn van w Dirk die

Lu, Jan van der Hellen, w Arnt Pels, Jan van Kessel en
 Jan van den Steen.³⁷
 ¼ van een heikamp Jan Jans van Griensven
 de straat
 Aleit dr w Jan Cluets
 1 zesterzaad land, die staeckecker de kinderen w Boudewijn Claas [van den Water]
 Jan Berniers
 Rutger Jans van Griensvenne.
 Dit land verkoopt Henrica in 1438 aan Jan Jan Barniers.³⁸
 lasten: 10 pond, 12 ½ schill, 44 den aan Bazeldonk,
 10 oude schill en ½ van 1/3 pond oud aan kapittel van St. Jan Den Bosch.

staak 5, Beatrijs kreeg:
 een eusel op griensvenne Jan Jans van Griensvenne
 Hendrik Emonts [van Rode], met overweg over
 land van Gielis Willems.
 1 morgen land achter hyntham in de bosschvliedert
 ½ bunder beemd in der monic beempt Heerswych Jans van Griensvenne
 Laurens Sanders [van den Bruekelen]
 lasten: 14 pond en 12 ½ schill aan Bazeldonk.

staak 6, Heerswych kreeg:
 een akker op Griensvenne Laurens Sanders [van den Bruekelen] en de kinde
 ren Boudewijn Claas [van den Water]
 Aleit dr w Jan Cluets
 de straat
 een kamp weiland die akker
 kinderen Boudewijn Claas [van den Water]
 Gerong Jans van Griensvenne, met recht van
 overweg over Gerongs land.
 2 morgen, den aelcamp, achter bazeldonc de hazeldonc
 ... loijer
 5 hont op de poeldonc, in der monic beempt Gerong Jans van Griensvenne
 Peter Hendriks Bruijstens en Bathe Jans van
 Griensvenne
 ¼ van een heikamp op griensvenne Gielis Willems
 Gerong Jans van Griensvenne.
 lasten: 12 pond en ½ voer hooi aan Bazeldonk.

staak 7, Goijaart kreeg:
 ½ van een kamp land op die sporct in t waut de kamp van Engbert Hendrik Engberts
 Aalbert Hendrik Rutgers [van der Hellen]
 Jan van der Hellen
 Amelis Hoenrecopers [van Espdonc]
 Goijaart draagt die kamp op aan Rutger.

staak 8, Gielis kreeg:
 oud huis op griensvenne, met zijn gebouwen en aangelag
 Rutger Jans van Griensvenne
 Jan van Griensvenne
 de straat; Gielis belooft Bathe een cijns van 7 pond
 en 10 sch uit een akker van 21 lop op griensvenne,
 tussen Jan Jans van Griensvenne, de straat, overig
 erf van Rutger, overig erf van Gielis zelf.³⁹
 een stuk land op griensvenne, grenzend aan gezegde akker
 Willem van der Boijdonc

¼ van een kamp hei op griensvenne
een kamp, dat rijskempken, achter engelant

Baat Jans van Griensvenne
Rutger Jans van Griensvenne
Heerswych Jans van Griensvenne
tussen die hynthamse camp
de straat verder

lasten: 12 pond Bazeldonk,
uit het rijskempken ½ mud rog aan de erfgenamen Lambert van den Hoevel,
uit de molen van Colle 10 mud rog naar Bazeldonk brengen,
uit het klooster van Hodonc 3 ½ mud rog naar Bazeldonk brengen,
18 mud haver, rogge en gerst op griensvenne ontvangen en brengen in Bazeldonk,
uitgezonderd de 4 mud haver van Jan van Kessel en zijn schoonzoon Roelof.

staak 9, Peter Bruijstens kreeg:

akker, de staeckacker, op griensvenne

Rutger Jans van Griensvenne
Jan Berniers
de straat

akker op griensvenne

de straat
Jan Jans van Griensvenne
Rutger Jans van Griensvenne

¼ van een heikamp

Jan Jans van Griensvenne
de straat
Aleid Jan Cluet

½ bunder beemd op de poeldonc in der monicbeempt

Heerzewych Jans van Griensvenne
Laurens Sanders [van den Bruekelen]
de Aa

den langhenbeempt

Hendrik Zeben [van der Westelaken]

½ van kamp in t waut

Jan van der Hellen
w Dirk die Lu

1/3 van de kamp in gemonde [in eilde]

lasten: 11 pond en 12 ½ schill aan Bazeldonk,
aan het kapittel van St. Jan in Den Bosch 10 sch oud en ½ van 1/3 oud pond,
3 ½ mud rog op thomasdag in Oisterwijk halen en brengen naar Bazeldonk,
een roggevaart in Goerle voor Bazeldonk,
turf naar Bazeldonk brengen.

staak 10, Engbert kreeg:

een kamp land in t waut op die sporct

Sander Sanders van den Bruekelen
Goijaart van der Stappen en erfgenamen Gerit Weij
gerganc
Engbert draagt die kamp op aan Rutger.

staak 11, Jan en Mechteld Weijgerganc kregen:

½ kamp op die sporct in t waut

Engbert Hendrik Engberts
Aalbert Hendrik Rutgers [van der Hellen]
Jan van der Hellen
Amelis Hoenrecoper [van Espdonc]

slot

nog een bepaling over enen halven heerwagen uit goed in griensvenne.

De monniksbeemd

Zes van de kinderen erfdn een stuk beemd in *der monic beempt* op de Poeldonk. Waar was dat?
We hebben enkele aanknopingspunten.

De kinderen van w Sander van den Bruekelen droegen hun broer Laurens 1 bunder in *der monic beempt op die Poeldonc* op, gelegen tussen w Jan Rutgers van Griensvenne, *die bodoncsche straet*, Hendrik Aalbrechts en de straat.⁴⁰ Inderdaad had Hendrik Aalbrechts hier ook land.⁴¹

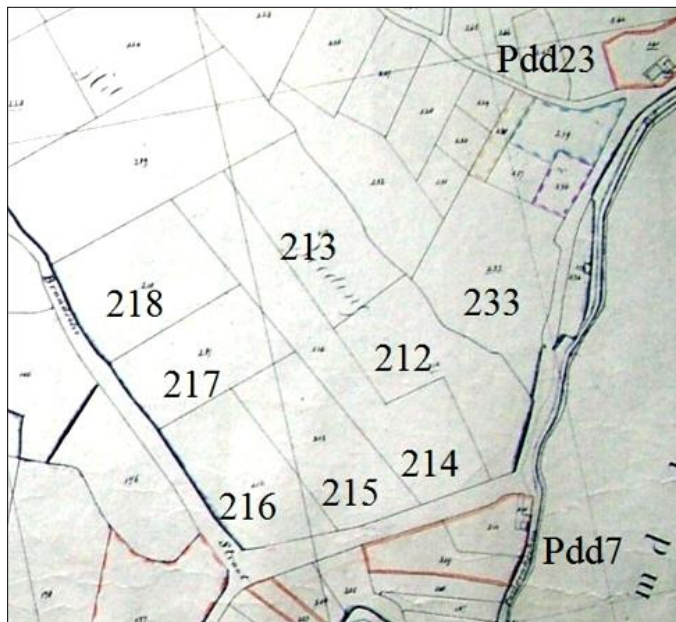
Toen Henrik Henriks van den Hoornik een cijns verkocht uit zijn *monic beempt*, werd de plaats omschreven als *voor de boijdonc*, belendend aan Jan van der Poeldonc en Heilwich Rutgers.⁴²

De kamp van Laurens Sanders identificeren we als C216, gelegen op de hoek van de Boijdonkse straat en de Poeldonkse straat. Daarmee komt de kamp van w Jan Rutgers op C215 en de kamp van Hendrik Aalbrechts op C217 [of omgekeerd, maar omdat bij de deling als belending bij Rutgers deel Gijsbert van den Water genoemd wordt, die een huis op C233 had, doen we dat niet].

We weten nu dat *der monic beempt* op de Boijdonk ligt.

Nu is het puzzelen om de belendingen van de delen met elkaar in overeenstemming te brengen. Een oplossing (zie de kadasterkaart, deel van sectie C) is deze:

Rutger erfde C213, Jan het achterste deel van 214, Gerong 212 en verkocht aan Rutger, Heerswych het voorste deel van 214, Beatrijs en Peter 215.

Dit deel van kadasterkaart sectie C uit 1832 toont rechts de Poeldonksedijk (Pdd) met de huizen nr 7 en 23.

De *monic beempt* van Jan Rutgers was 212, 213, 214 en 215. Alle delen hebben uitgang naar de straat, Jan en Rutger wegen over de beemd van Heerswych.

De eigenaren van alle 4 de percelen in het verpondingsboek van 1704 zijn zonder problemen in 7 of 8 stappen genealogisch terug te leiden naar Jan Rutgers, wat bevestigt dat we percelen van Jan Rutgers' *monic beempt* te pakken hebben, maar wat niet persé wil zeggen dat de vererving ook precies volgens die stappen is gebeurd.⁴³

Opvallend is dat het enige perceel dat op Jan Jan Rutgers (106) terug zou kunnen gaan C213 is en niet, zoals in de hierboven gekozen oplossing, het achterste deel van C214. De 3 andere gaan terug op Rutger (100).

De *monic beempt* was dus het gebied tussen de Boijdonkse straat (west), de Poeldonkse straat (zuid en oost), de Lage Poeldonc (noord) waar de slingerende lijn tussen 212 en 233 de grens is tussen het grasland en de huizen en akkers van de Poeldonc; de noordwestgrens is niet te achterhalen.

Klaas Herman Klaas van Lieshout droeg o.a. *der monic beempt op de poeldonc* over aan Wouter van Griensvenne [zoon van Jan van Oerle, man van Hadewych Aarts van den Mortel] in 1401⁴⁴. In de erfdeling van Henrik van den Mortel⁴⁵ staan in *den groten beempt bij de poeldonc* 28 hont⁴⁶. Daar zijn

de omgevende percelen van Aalbert Heijnen en Jan Rutgers, van Jan van der Poeldonc, de Poeldonc, en de straat. Dit komt overeen met de gemaakte rekonstruktie hierboven: Aalbert had C217, Jan Rutgers had C215 al, Jan van der Poeldonc bezat het huis met aangelag Poeldonksedijk C233 dat later van Gijsbert van den Water was, de *poeldonc* was de Lage Poeldonc en de straat was de Poeldonkse straat. Deze beemd van 3 ha van Henrik van den Mortel betreft dus C212, 213, 214.

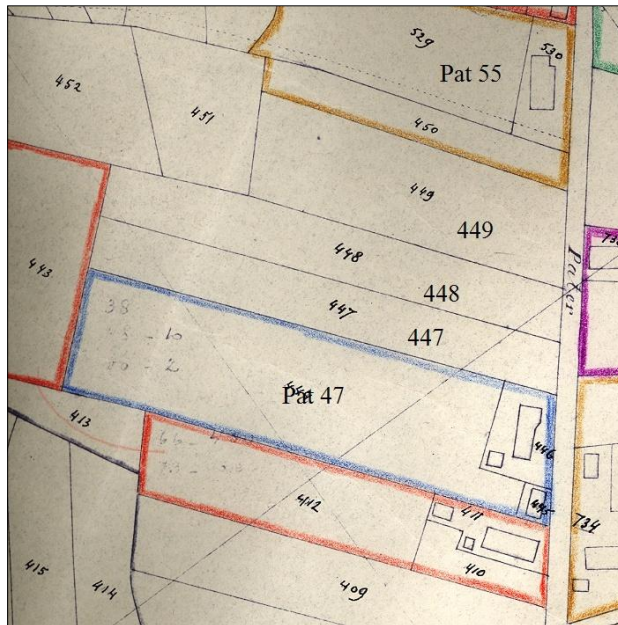
Wouter verkocht *der monic beemt* aan Jan Rutgers in 1412.⁴⁷

Op een kamp hooiland van 2 morgen in *die boedonck* (waarschijnlijk C212) rustte de last van ½ voer hooi te leveren aan het klooster Bazeldonk.⁴⁸

Henrik van den Hoornik, Wouter van Griensvenne, Jan Rutgers, Laurens Sanders, Klaas Hermans, Henrik Coppen en Aart van Mortel of zijn zoon Henrik, allen bezitters van een deel van *de monic beempt* in het einde van de 14^e en begin van de 15^e eeuw, waren verwanten.

Het lijkt dan ook waarschijnlijk dat een van hun voorouders deze *grote beempt* verkregen had van het klooster Bazeldonk in het begin van de 14^e eeuw, waarna het *der monic beempt* werd.

De staakakker

Peter Bruijstens, Rutger en Gerong kregen elk 10 lopensaten land op de Staakakker op Griensvenne. Het eerste grensde aan Paterstraat 41 (B411; Jan Jan Barniers), het laatste aan Paterstraat 55 (Gijb Rovers van den Borne).

Daarmee kan bepaald worden dat Peter "Paterstraat 47" erfde, Rutger B447+448, en Gerong 449+450. Alle eigenaren van deze landerijen in 1704 zijn eveneens zonder probleem genealogisch terug te voeren op Jan Rutgers.⁴⁹

Ook in dit geval kan men in de erfdeling van Henrik van den Mortel de staakakker aantreffen.⁵⁰ En Klaas van Lieshout verkocht ook de staakakker aan Wouter van Griensvenne.

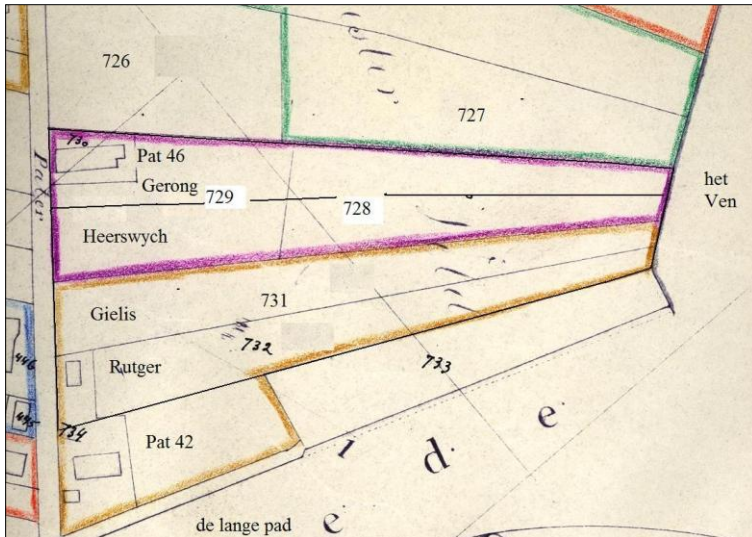
De heidekamp op Griensvenne

Aan weerskanten van de heidekamp op Griensvenne lagen erven van Engbert Vilt, d.i. Paterstraat 42, en Jan Jans Hals, d.i. Paterstraat B727.

De verdeling moet dan geweest zijn:⁵¹

Rutger krijgt B732, Gielis B731, Heerswych, en Gerong B730 waarop hij een huis bouwde. Het part hei van Heerswych werd door haar man Jan Glaviman in 1450 voor de helft verkocht aan Gerong⁵², waarmee perceel B729 ontstond.

De rekonstruktie van de kamp hei in 1436 op de kadasterkaart van 1832 is als volgt.

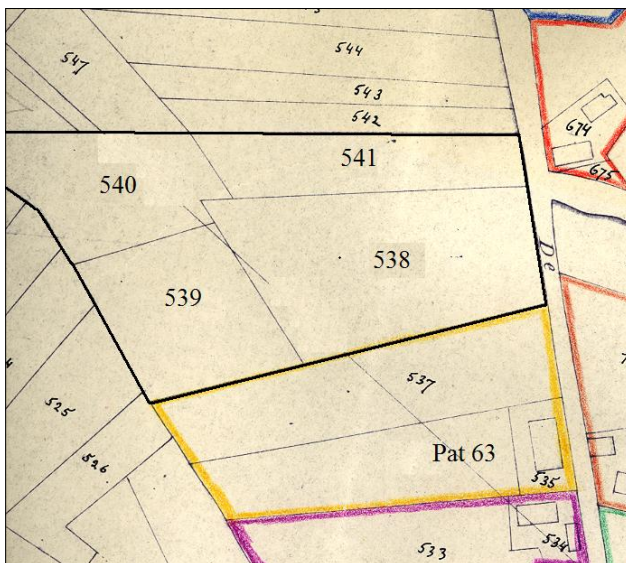
De kleuren in de afbeelding zijn de eigendommen van 1832. Op B731 werd in 1900 Paterstraat 44 gebouwd.

De kamp hei (ook in de Paterstraat)

Jan erfde $\frac{1}{2}$, Henrica en Peter elk $\frac{1}{4}$ van een kamp hei, die waarschijnlijk gelegen was aan de andere kant van de Paterstraat, ter plaatse van het huidige voetbalveld.

Henrica verkocht haar deel aan haar broer Jan in 1438.⁵³

De rekonstruktie ziet er zo uit: Henrica 538 (538 is later dan ontstaan door samenvoeging met delen van andere percelen), Peter 541 (daar zal wat afgegaan zijn) en Jan 539+540.⁵⁴

De bezittingen aan het Grinsel

Rutger, Jan, Baat, Gielis en Peter erfden goederen op Griensvenne, die als kern het huis hadden van Gielis. Dat moet Grinsel 41 zijn geweest, waarvan het erf belandde aan erven in de Litsestraat van Willem van der Boijdonk.

Baats goed zou B366-373 kunnen zijn geweest; Rutgers deel was het latere Grinsel 51 met aangelag, Jans land van 18 lopensaten lag ten oosten daarvan met het latere Paterstraat B4, en Peter kreeg een akker die toen hij hem in 1454 verkocht lag tussen de straat, Rutger van Griensvenne, de straat en Jan van Griensvenne. Dat moet dus op de hoek van Grinsel en Paterstraat zijn geweest waarop later Grinsel 55 en Paterstraat 11 verschenen.⁵⁵

De bezittingen naast Willem Boudewijns

Aansluitend, wat verder naar het noorden, lagen de erven van Rutger, Gerong en Heerswych die grensden aan Willem Boudewijns van den Water of de kinderen van Boudewijn Claass. Deze zijn niet nader te lokaliseren, behalve dan dat Willems huis Hooidonksestraat 4 was.

De langen beempt aan de Aa

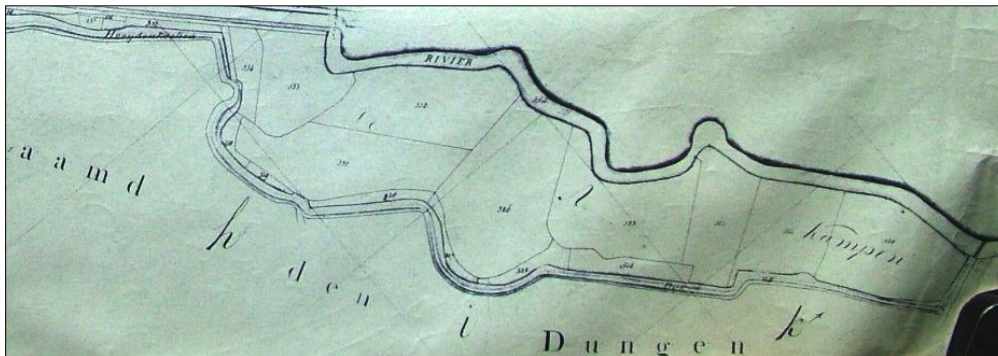
Gielis van Doorn had in de 14^e eeuw *die langhen beempt* ten cijns gegeven aan Dirk Goijaarts Bakker; in 1385 kwam Willem Henriks van den Doren in het bezit ervan.⁵⁶

Ook Aart van den Mortel had 1/3 van die beemd, welk deel Engbert Klaas van Brabant van hem ten cijns verkreeg en waarna het aan broer Jan van Brabant kwam.⁵⁷

Jan Reijners van Lyt kocht het⁵⁸ en droeg het aan Jan Rutgers op.⁵⁹

Dit stuk beemd erfde Peter Bruijstems.

Gerong ontving bij de deling 1 bunder land in die hodonc, ook aan de Aa gelegen; waarschijnlijk lagen Peters en Gerongs land dicht bij elkaar.

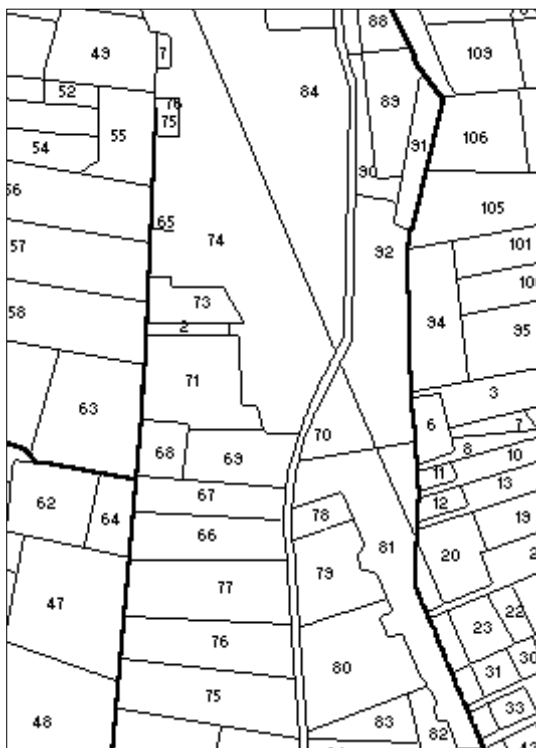

Op dit deel van het kadastrale plan, sectie A, is de Aa (boven) en de Hooidonksedijk (beneden) afgebeeld. De lange beemd zal overeen komen met de Aa-kampen daartussen op deze kaart.

De kamp op de Spurkt in het Woud

Goijaart en de kinderen Wijgergangs kregen elk de helft van een kamp die belende aan Spurkstraat 58. Daarnaast lag Engberts kamp.

Dit was misschien het blok B1068 - 1075.

De aalkamp

Heerswych erfde *den aelcamp*. Deze was gelegen tussen de Lange winkelse steeg en de vaartgraaf volgens het verpondingsboek van 1704:

D68 was toen in 1704 van Gerard Aarts Godschalk,

D69 van de kinderen van Jan Rutten van Geffen e.a.,

D71 van het convent van de Baselaars⁶⁰,

D75 van de erfgenamen Peter Gerit Damen e.a.⁶¹

De belending Haseldonk klopt daarmee.

De linker verticale dikke lijn op deze rekonstruktietekening is de Lange Winkelse steeg, de rechter de Boschpad; daartussenin loopt de vaartgraaf. De schuine lijn is het tracé van de Zuid-Willemsvaart. Geheel bovenaan ligt de stadsgracht van Den Bosch.

C66, 67, 76 plus 77 is de Hazeldonk (iets onder het midden), D68, 69, 71 daarboven is de Aalkamp die deels met de aanleg van de Zuid-Willemsvaart verloren ging.

Niet besproken stukken erfenis konden niet nader worden bepaald.

Het is verrassend dat de perceelsindeling van de vroege 15^e eeuw op vele plaatsen te herkennen is in die van het eerste kadaster van 1832. Dat wil dus zeggen dat de toestand van het landgebruik, de eigendom en het landschap zoals die zijn vastgelegd in 1832 in grote lijnen en vaak in detail overeenkomen met de middeleeuwse situatie kort na de ontginningen in de 14^e en 15^e eeuw.

Bronnen en noten

- ¹ P. Gerlach, Bossche Bijdragen **XVI** (1939), p 270.
- ² Het Griensvenneke **29** (2004), p 2.
- ³ Dat is het nummer van Dungense Historiën van november 2008.
- ⁴ Het Griensvenneke **23** (1998), p 50.
- ⁵ A.C.M. Kappelhof, De invoering van een nieuw belastingstelsel in de Meierij van den Bosch 1648-1658, Noordbrabants Historisch Jaarboek 1986, Den Bosch. L. van Zalinge-Spooren, Gemene middelen in de Meierij; St.-Michielsgestel en Gemonde 1737-1805, Tilburg 1987.
- ⁶ Het Griensvenneke **32** (2007), p 14.
- ⁷ De gebruikte dorpsrekeningen zijn inventarisnummers 10, 11 en 12 van het Gemeentearchief van Den Dungen (BHIC, toegang 5037).
- ⁸ BHIC Classis van 's-Hertogenbosch, inv. nr. 4, 30 januari 1726. Er wordt geen reden vermeld waarom hij tot adjunct werd beroepen.
- ⁹ Idem, Classis nr. 4, 1 mei 1726.
- ¹⁰ Idem, Dorpsrekeningen Den Dungen, inv. nr. 14, rek 1725-1726, fol. 15v.
- ¹¹ Idem, Classis nr. 4, 15 november 1728. Bij andere dominees werden deze kosten niet aangetroffen.
- ¹² Idem, Classis nr. 4, 30 november 1728.
- ¹³ Mommers, Inventaris van het administratief oud-en nieuw archief der gemeente Den Dungen, pag. 41.
- ¹⁴ Lieburg, Repertorium van Nederlandse Hervormde predikanten, deel 1, pag. 79.
- ¹⁵ BHIC, DTB Den Dungen nr. 13.
- ¹⁶ Idem.
- ¹⁷ Classis van 's-Hertogenbosch, inv. nr. 4, vergadering 15 nov. 1728, art 11.
- ¹⁸ Idem, vergadering 2-3 aug 1729, art. 3.
- ¹⁹ GADD, dorpsrekeningen, inv. nr. 15, 1729, fol 13.
- ²⁰ Classis inv. nr. 5, vergadering 16 nov. 1735, fol. 37.
- ²¹ A. Mommers. Inventaris ..., 1926, pag. 41.
- ²² DTB Den Dungen, nr. 13.
- ²³ Idem
- ²⁴ A.Mommers. Inventaris ..., pag. 42.
- ²⁵ GADD, dorpsrekeningen, inv. nr. 15, 1729, fol. 14.
- ²⁶ DTB Den Dungen , nr. 13.
- ²⁷ GADD, dorpsrekeningen, inv. nr. 15, rekening 1730, fol. 7.
- ²⁸ GADD, dorpsrekeningen, inv. nr. ..., rekening 1729, fol
- ²⁹ Idem, rekening 1732, fol. 7v.
- ³⁰ Idem, rekening 1733, fol. 8v.
- ³¹ Idem, rekening 1735, fol. 6v.
- ³² L. v Minderhout. Zes eeuwen Den Dungen, blz.167-177; R v. Nuland, Den Dungen rond 1730, in: Tijdschrift van de Heemkundevereniging **1**, nr. 1, blz. 2.
- ³³ R1207, fo 25, 19-12-1436
- ³⁴ R1207, fo 173, 21-3-1437
- ³⁵ R1207, fo 173, 21-3-1437
- ³⁶ R1225, fo 385v, 20-3-1455
- ³⁷ R1207, f 173, 21-3-1437;
- ³⁸ R1208, fo 34, 7-1-1438
- ³⁹ R1207, fo 26v, niet gepasseerd.
- ⁴⁰ R1191, f 373v, 28-2-1420
- ⁴¹ R1176, f 219, quinta post 1-9-1381
- ⁴² R1176, f 160v, 28-12-1380
- ⁴³

kad eigenaar 1704	verp	stappen in GDD
C212 Hendrik Willems Venrooij	61	17i-23-23p-23n-66-10-100-99
Het land heet <i>lijs herberts kamp</i>		1722-63g-63a-63-100-99
C213 Francis Goij. Meulenbroek	61	1048-21e-21f-114a-356-104-106-99
C214 Hendrik Aarts van Grinsven	60v	12a-12-39-10c-10b-10-100-99
C215 Mechteld wed Peter D. v. d. Steen	60v	1590-201a-10c-10b-10-100-99

Een steekproefsgewijze controle met de percelen B483-486 gaf 2 maal een aansluiting tot Jan Rutgers, 2 maal niet.		
B483 kinderen Adriaan Schalks	166	1130-3054-

B484 kinderen Hendrik Willems	166	585-584-288-67d-67e-10a-10-100-99
B485 Mathijs van Grinsven	166	26-9-39-10c-10b-10-100-99
B486 Adriaan Ant. Kapteins	166	735-1258-232a-232-39s-539-540-531-

Een andere controle is het perceel naast C217 dat volgens R1185, f 195, 25-8-1408 van Goijaart Huben des Mersmans was (Dit was een deling van een stuk beemd *op boijdonc* door de kinderen van Aalbert Henriks en Jacob Henrik Aalbrechts). Hierbij kan men bij Goijaarts broer Hubert op 255 uitkomen, echter ook bij Jan Rutgers.

C218 Corst Serv. Watermans	60	578-1147-1797-501-502-433-436-255b-255
C218 Corst Serv. Watermans	60	578-1147-10d-10b-10-100-99

⁴⁴ R1182, f 147, sabato post 1-1-1401

⁴⁵ R1177, f 303v, 1386

⁴⁶ zie ook Het Griensvenneke **19** (1994), p 60.

⁴⁷ R1187, f 340, 19-2-1412

⁴⁸ R1388, fo 243v, 15-2-1565; eigenaar is dan Jan Henrik Jans van Griensven, in 1621 Herbert Stevens.

Pat47 Leendertje Leenderts Vuchts	180v	1624-21e-21f-114a-356-104-106-99
B447 kinderen Hendrik Smulders	181	63k-63j-63i-63h-63e-63-100-99
B448 Antonis Jans Spierings	181	967-121b-39e-39j-356-104-106-99
B449 Jan Gerits van de Westelaken	181	63k-63j-63i-63h-63e-63-100-99
B450 Leendertje Vuchts	181v	1624-21e-21f-114a-356-104-106-99

⁵⁰ Het Griensvenneke **19** (1994), p 60

B728 Paulus Hendriks van Gerwen	192	2066-1050-63k-63j-63i-63h-63e-63-100-99
B729 Hilleke Jans van Grinsven	192	9-39-10c-10b-10-100-99
B731 kinderen Hendrik Wijgergangs	192v	953-10h-64-111-100-99
B732 Handerske Wijgergangs	192v	10h-64-111-100-99

⁵² R1220, f 133, 6-8-1450

⁵³ R1208, fo 34, 7-1-1438.

B538 Delis Corn. van Tongeren	188v	29c-1333-39i-90b-17k-17L-99
B538 Goijaart Henr. van Kempen	189	187-190-201-202-207-112-106-99
B539 Willem Cornelis Spierings	188v	25i-25e-23i-66-10-100-99
B540 idem		
B541 Hendrik Wouters van den Bosch	189v	821-199i-114-113a-113-111-100-99

⁵⁵ R1224, f 255, 18-5-1454

⁵⁶ R1177, f 219v

⁵⁷ R1181, f 88v

⁵⁸ R1181, f 164, 1399

⁵⁹ R1183, f 22v, 1402

⁶⁰ Het Griensvenneke **31** (2006), p 79.

⁶¹ D69 is op Jan Rutgers terug te voeren (59b-59-119-67-100-99), D75 komt misschien van een Van Griensven; bij de 2 andere percelen lukt terugvoeren op Jan Rutgers niet.